

Kort presentation vid resp. bord

NN   tävlar för   klass

Började orientera år

Erfarenhet av banläggning

Banläggning- kurs, steg 1

NÄSSJÖ – 3 FEBR. 2024

STEFAN ARBIN

Vad vill Du ha med från dagen?

Dagens program

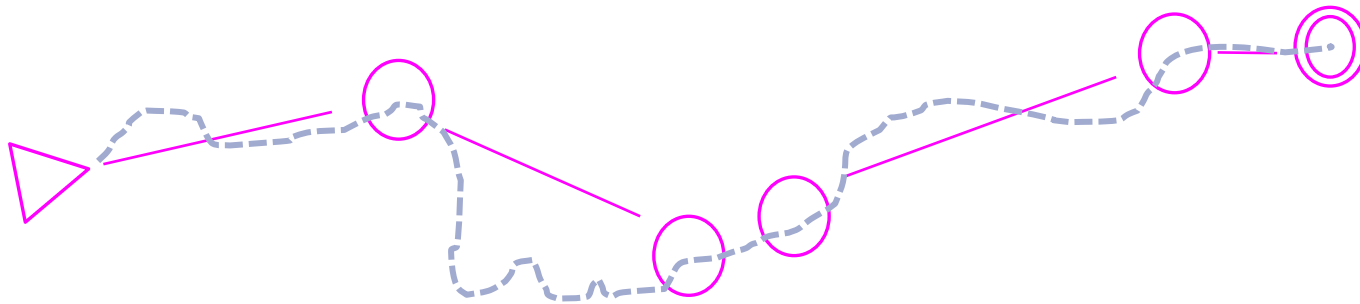
- Banläggarens väg till mål
- Hänsyn vid banläggning
- Ungdomsbanor
- Likvärdig tävling
- Praktiska övningar
- Hemuppgift
- Avslutning

HUR utvecklas och
bli duktig banläggare...

En banläggares väg till mål (sid 10)

- Upprätthålla orienteringslöpningens egenart
- Skapa sportlig rättvisa
- Skapa rolig orientering
- Säkerställa distansernas särart
- Att orienteringsidrotten är skonsam mot djur och naturen

Likvärdigt arrangemang

Likvärdigt innebär att deltagarna får olika uppgifter men att uppgifterna bedöms som likvärdiga.

I klasser som differentieras utifrån deltagarens ålder och/eller kön innebär det att uppgiften för dam- och herrklasser i motsvarande ålder bedöms vara likvärdig utifrån faktorer som segrartider, gafflingsmetod, terrängtyp med mera.

Ett likvärdigt tävlingsupplägg tar hänsyn både till de enskilda faktorerna och till helheten.

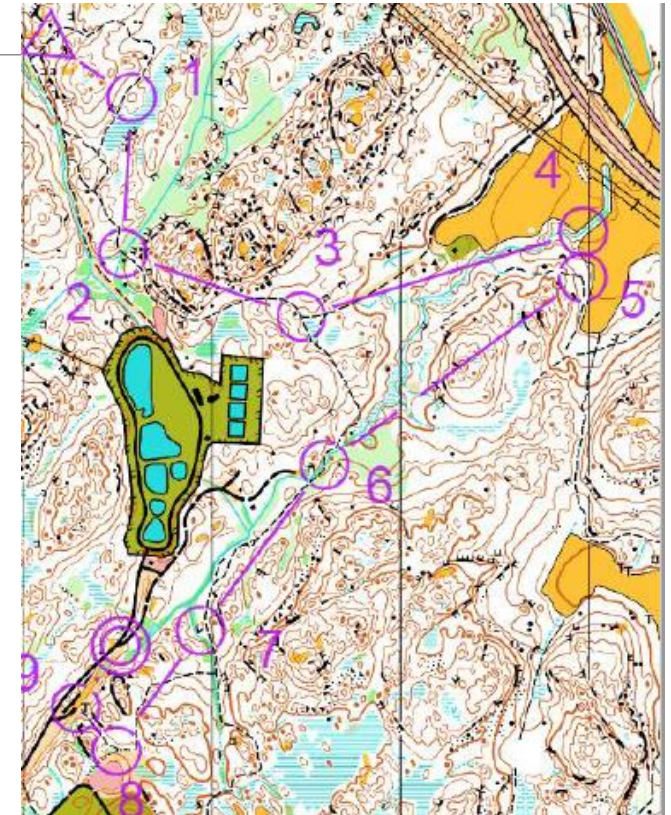
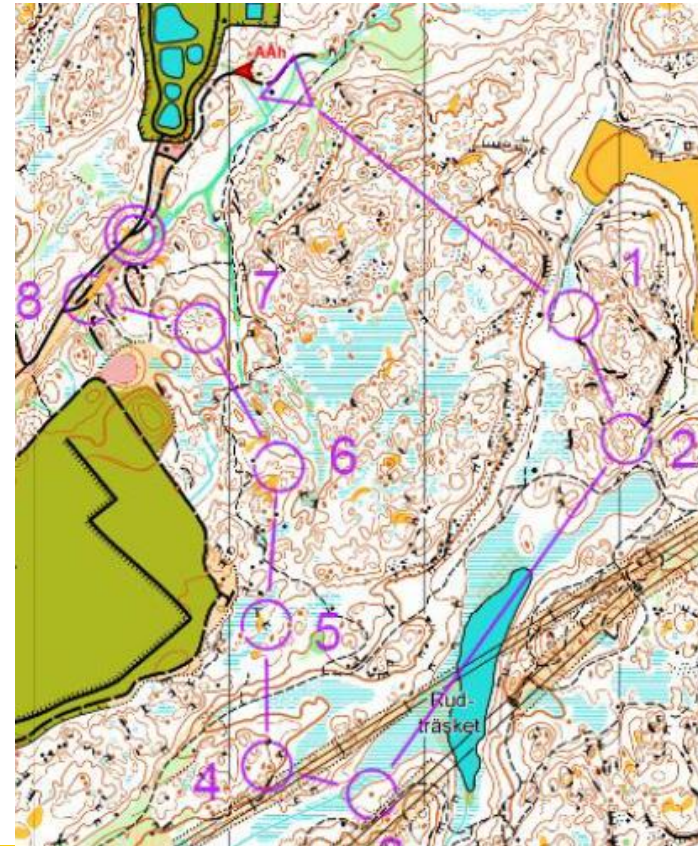
Grundläggande riktlinjer för banläggning

Anpassade orienteringsutmaningar (problem)

- Tävlingsstyp
- Distans
- Klass
- Banlängd
- Terrängval

Banläggningens byggstenar

- Terrängen
- Kontrollerna
- Sträckorna

Orienteringssportens egenart ?

(sid 10)

Vår sport heter orienteringslöpning

- * orienteringsteknik
- * löpteknik
- * fysik

Kartläsning

Banläggarens uppgift är att skapa utslagsgivande utmaningar för att med kartans hjälp ta sig fram i okänd terräng, men också anpassa svårigheten för olika tävlingsklasser.

Löpning

Kondition och löpförmåga får nästan alltid stort utslag. Banläggaren behöver oftast inte tänka på att skapa fysiskt utslagsgivande banor.

Sportslig rättvisa? (sid 12)

- rätt svårighetsgrad
- undvika slumpmoment
- hög kvalitet på banor o kartor

Sportslig rättvisa, kontrollplacering (sid 150-153)

Möjligheten att upptäcka kontrollskärmen får aldrig bli slumpartad. Andra deltagare ska inte kunna se kontrollen enbart på grund av andra stämplande deltagare.

Kontrollskärmen sitter nere i gropen och går inte att se för deltagarna.

När en deltagare stämplar vid kontrollen kan andra deltagare se var kontrollen är. Ett slumpmoment har uppstått.

Kontrollskärmen sitter synlig i kanten på gropen. Den är lika synlig oavsett om någon deltagare är där eller inte. Sportslig rättvisa har uppnåtts.

Rolig orientering! (sid 12-13)

- olika tävlingsformer
- olika distanser
- trevlig terräng och natur
- rätt svårighetsgrad
- hög kvalitet på banor och kartor (utbildade banläggare)

Omväxlande banor-3T

terräng,

teknik,

tempo

Banläggningens mål: *(sid 10-13)*

- *Upprätthålla orienteringslöpningens egenart – orientering (problemlösning) och löpning (löpning & förflyttning) – framförallt skicklighet i att göra båda dessa saker samtidigt!
Tankemödan och de fysiska momenten måste gå hand i hand
” Tankens skärpa vid kroppslig möda”*
- *Skapa sportslig rättvisa – bjuda på en tävlingsuppgift som är likvärdig för alla (dvs. undvik slumpen!)
som banläggare ska Du skapa många problem och så allsidiga uppgifter som möjligt.*
- *Skapa rolig orientering (3T-Terräng, Teknik och Tempo) – bjud på omväxlande orientering, terräng och sträckor, (ex kort-lång-kort-kort-kort-lång..)*
- *Säkerställ distansernas särarter – genom banläggarens kompetens och bra dialog med bankontrollant och andra orienterare... (var inte rädd för att fråga)*
- *Se till att orienteringsidrotten är skonsam mot naturen – genom tidig planering, med hänsyn till växt- och djurliv samt goda relationer med markägare, jägare och andra intressenter ger bra förutsättningar för att få tillgång till mark för vår idrott*

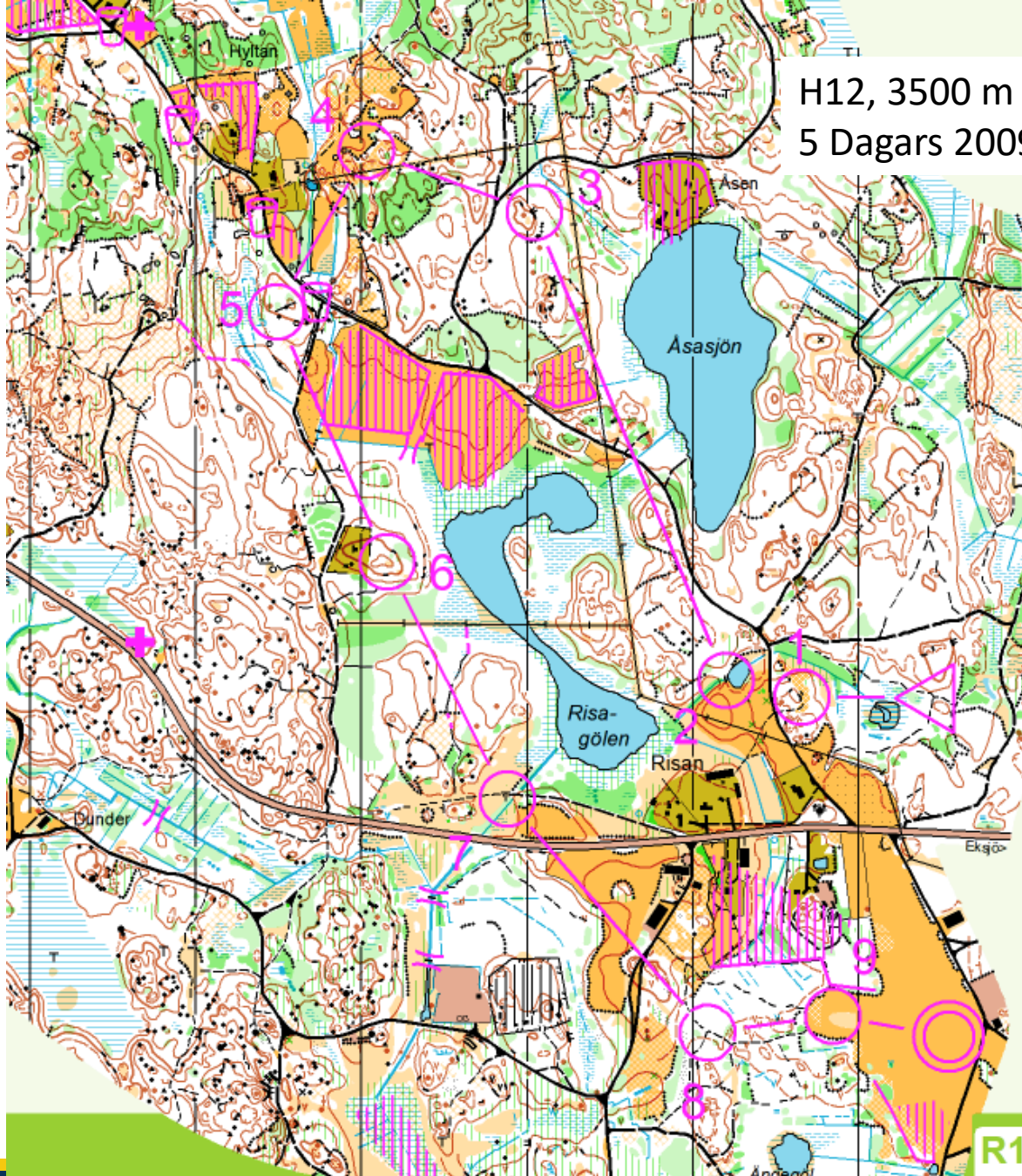
Distansernas särarter (sid 25-39)

- sprintdistans *(12-15 min) (knockout-sprint)*
- medeldistans
(D/H10-16, 2-3,5 km. D/H18-, 25-35 minuter. D/H85-, 1-2 km)
- långdistans
(D/H10-16, 2,5-5,5 km. D/H18-, 45-95 minuter. D/H85-, 1,5-2,5 km)
- ultralång distans
(D/H18-21 Elit 85-140 min. Övriga 150-200% av segrartiden)
- natt och stafett

3 Medel- och långdistans

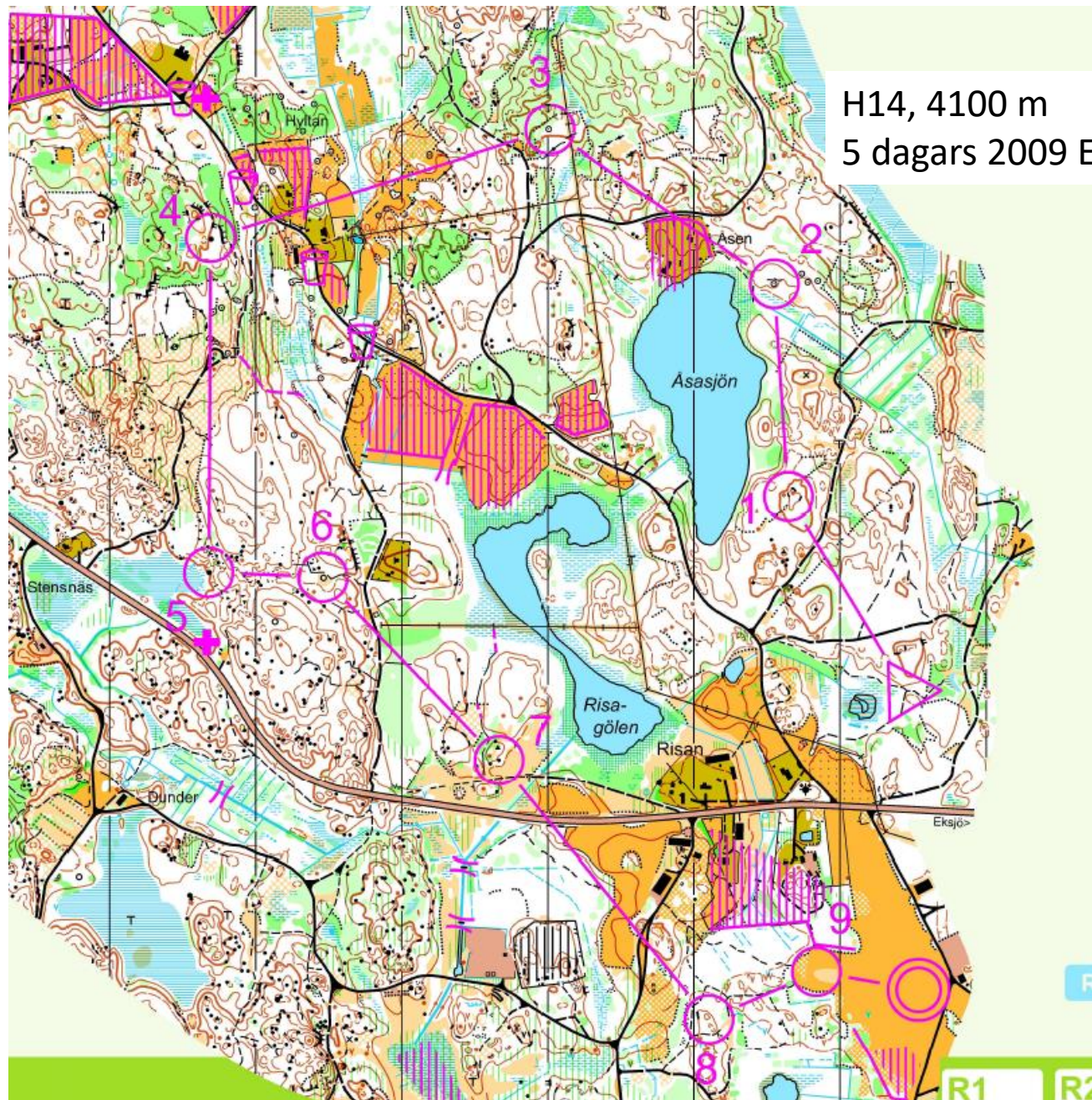
I tabellerna nedan visas normal klassindelning vid medel- respektive långdistans (dagtävling). För vilka och hur många klasser som ska erbjudas vid tävling inom nivå 2 respektive 3, se TR 5.1 i regelverket.

ÅLDERSKLASSER							
Damer	Medel	Lång	Herrar	Medel	Lång	Nivå	Kartskala
Banlängder för ungdomsklasser (till och med 16 år)							
D10	Ca 2,0 km	Ca 2,5 km	H10	Ca 2,0 km	Ca 2,5 km	Vit	1:7 500/1:7 500
D12	Ca 2,5 km	Ca 3,0 km	H12	Ca 2,5 km	Ca 3,0 km	Gul	1:7 500/1:7 500
D14	Ca 3,0 km	Ca 4,0 km	H14	Ca 3,0 km	Ca 4,0 km	Orange	1:7 500/1:7 500
D18	Ca 3,5 km	Ca 5,0 km	H18	Ca 3,5 km	Ca 5,5 km	Violet	1:10 000/1:10 000
Rekommenderade segrartider för vuxenklasser, inkl. alltklasser (från och med 17 år)							
D18	25-30 min	50-55 min	H18	25-30 min	50-55 min	Svart	1:10 000/1:15 000
D18 Elit	25 min	55-60 min	H18 Elit	25 min	55-60 min	Svart	1:10 000/1:15 000
D20	25-30 min	55-60 min	H20	25-30 min	55-60 min	Svart	1:10 000/1:15 000
D20 Elit	25 min	70-75 min	H20 Elit	25 min	70-75 min	Svart	1:10 000/1:15 000
D21 Kort	...	50-55 min	H21 Kort	...	50-55 min	Svart	1:10 000/1:15 000
D21	30-35 min	65-70 min	H21	30-35 min	65-70 min	Svart	1:10 000/1:15 000
D21 Elit	30-35 min	90-95 min	H21 Elit	30-35 min	90-95 min	Svart	1:10 000/1:15 000
D35	30-35 min	60-65 min	H35	30-35 min	60-65 min	Svart	1:10 000/1:10 000
D40	25-30 min	60-65 min	H40	25-30 min	60-65 min	Svart	1:10 000/1:10 000
D45	25-30 min	50-55 min	H45	25-30 min	50-55 min	Svart	1:7 500/1:7 500
D50	25-30 min	50-55 min	H50	25-30 min	50-55 min	Svart	1:7 500/1:7 500
D55	25-30 min	45-50 min	H55	25-30 min	45-50 min	Svart	1:7 500/1:7 500
D60	25-30 min	45-50 min	H60	25-30 min	45-50 min	Svart	1:7 500/1:7 500
D65	25-30 min	40-45 min	H65	25-30 min	40-45 min	Svart	1:7 500/1:7 500
D70	25-30 min	40-45 min	H70	25-30 min	40-45 min	Blå	1:7 500/1:7 500
D75	25-30 min	40-45 min	H75	25-30 min	40-45 min	Blå	1:7 500/1:7 500
D80	25-30 min	40-45 min	H80	25-30 min	40-45 min	Blå	1:7 500/1:7 500
Banlängder för vuxenklasser							
D85	Ca 2,0 km	Ca 2,5 km	H85	Ca 2,0 km	Ca 2,5 km	Blå	1:7 500/1:7 500
D90	Ca 1,5 km	Ca 2,0 km	H90	Ca 1,5 km	Ca 2,0 km	Blå	1:7 500/1:7 500
D95	Ca 1,0 km	Ca 1,5 km	H95	Ca 1,0 km	Ca 1,5 km	Blå	1:7 500/1:7 500

H12, 3500 m
5 Dagers 2009 E2

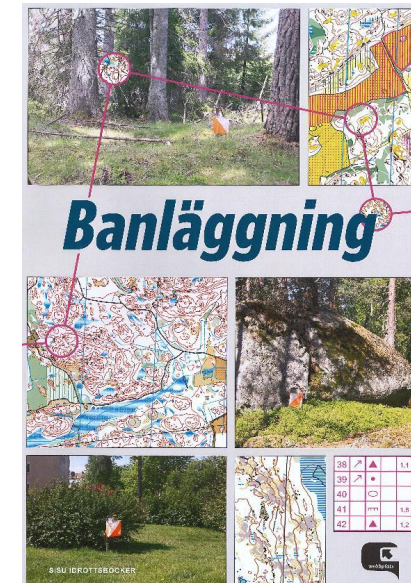
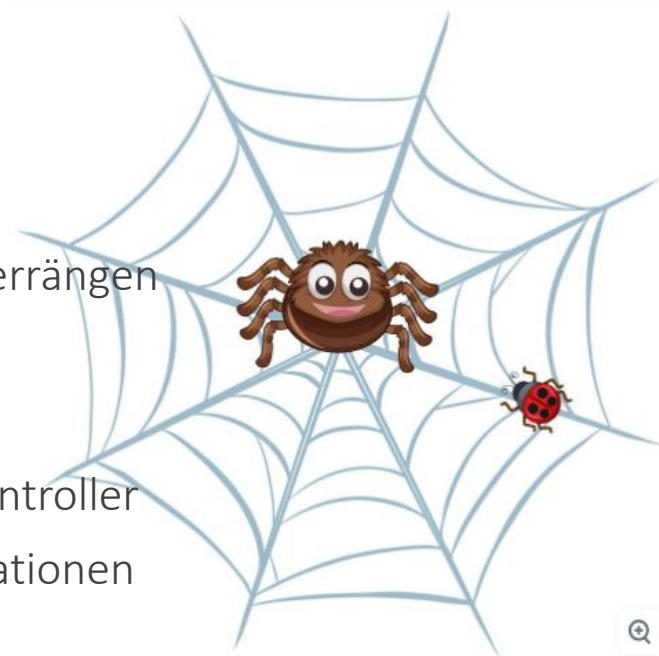

H14, 4100 m
5 dagars 2009 E2

Banläggarens ansvarsområde (sid 42-45, 60)

- Organisera och leda arbetet
- Komposition av banor
- Hänsyn till mark och vilt
- Skapa sportslig rättvisa
- Rekognosering och kontroll i terrängen
- Banor i banläggarsstödet
- Underlag till bankontrollanten
- Utsättning och intagning av kontroller
- Underlag till tävlingsadministrationen
- Underlag till speakern
- Underlag till media
- ..
- ..
- ..

Gör en arbetsplan

Hemma	I terrängen	I föreningen	Med andra	Hemma	I terrängen	I föreningen	Med andra
1. Innan ansökan om tävling (fram till ett år före tävlingen)				4. Åtgärder dagarna före tävlingen			
Upprätta arbetsplan.		Utse banläggare.	Samråd med länsstyrelse, kommunkolog, markägare och jakträttsinnehavare.		Instruktion till personal.		
Analys av alternativa tävlingsområden.	Analys av tänkbara arenor.	Val av tävlingsområde.			Utsättning av kontrollställningar.		
2. Åtgärder långt före tävlingsdagen (fram till en månad före tävlingen)					Utsättning av kontroller.		
Skaffa förhandsinformation om tävlingsområdet.	Översiktlig rekognosering av tävlingsområdet.	Organisation av banläggarteamet.			Markering av vätskestationer.		
Värdering av terrängen.	Terrängkontroll, tester av sträckor.	Underlag till tävlingsledaren.			Snitsling av hänsynsområden.		
Markera hänsynsområden.		Se över personalbehov.		5. Åtgärder på tävlingsdagen			
Stråk och banskisser.		Se över materialbehov.	Samverka med bankontrollanten.		Utsättning av kontrollenheter.	Vätskekontroller.	Eventuell viltavdrivning.
Komposition av banorna.	Detaljrekognosering och märkning av kontrollpunkter. Detaljrekognosering av start- och måplats.		Tidsbeställning för tryck eller utskrift av banor.		Kontrollöppning, provstämpling.	Radiokontroller, förvarning.	
Preliminär bansammanställning.			Bansammanställning till bankontrollanten.			Press- och fotokontroller.	
3. Åtgärder närmare tävlingsdagen (sista månaden före tävlingen)						Bevakning av kontroller.	
Lägga in alla kontroller och banor i banläggarsstödet.		Lämna bansammanställning till tävlingsadministrationen.				Viltrapport.	Viltrapport.
Utskrift av kontrollbeskrivning.	Provlöppning.	Lämna uppgifter inför lotning av startlistan.		Återställ material.	Kontrollintagning.		
Gå igenom alla banor och kontroller och gör uppehåll i ringar och linjer vid behov. Exportera banor till tryckeri.		Underlag för PM.	Bankontrollanten godkänner inritning och kontrollbeskrivningar.	6. Åtgärder efter tävlingsdagen			
				Utvärdering av banläggningen.	Efterkontroll i terrängen.	Tacka medarbetare.	Tack till markägare och jakträttsinnehavare.
				Avsluta och arkivera banläggningsprojektet.			

Exempel på en grov arbetsplan för ett banläggningsprojekt. Planen är en bra utgångspunkt men bör kompletteras med fler aktiviteter och mer detaljer.

Littra	Aktivitet/Tävling 29 maj 2023	Åtgärd	Ansvarig	Klart senast	Status	Not
BANLÄGGNING						Uppdaterad möte 22 maj
Banl.	Inbjudan & PM	Underlag och Check det som avser banor	Stefan	Sista mars	OK	
Banl.	Karta:	Klart. Slutligt utsnitt lev.	Stefan	Sista mars	PÅGÅR	P-O tar en check veckan innan om vi behöver
Banl.	Karta:	Kartan godkänd av SMOF		Sista april	OK	Sänd till Tord Hederskog
Banl.						
Banl.	Banläggning:	Banor klara	Stefan	Sista april	OK	
Banl.	Banläggning:	Utsnitt tryck pågår	Stefan		PÅGÅR	
Banl.	Banläggning:	Bankontroll	Lennart Henriksson ESOK	Sista april	PÅGÅR	
Banl.	Växling stafett	Växlingsplank stafetten	Nils-Gustav Färg	28-maj		
Banl.	Växling stafett	Kartor Växlingsplank	Stefan, Markus, Håkan	28-maj		Görs på lördagen före tävling, körs upp med N-G släp
Banl.	Check växlingskartor	Efter uppsättning tävlingsdagens morgon	Lennart o Berit	1h före start		
Banl.	START Stafett DM	Kartos Startbräda	Stefan, Markus, Håkan	28-maj		Görs på lördagen före tävling, körs upp med N-G släp
Banl.	Banläggning:	Ungdomsbanor till Smof	Magnus Svensson	Sista april	OK	
Banl.	Tillgång mark...; Område vid hus tomt etc. Kontakt markägare.	Markägarkontakter	Roland	Sista mars	OK	1:a kontakten med skola, Annebergsbostäder etc klart senast sista febr.
Banl.						
Banl.	Tillstånd polisen:	Ansökan insänd av Stefan	Mikael	Sista april		Inväntar svar från Polisen?
Banl.	Riskanalys:	Underlag framtagit	Mikael	Sista april	PÅGÅR	Gå igenom vid möte o ev. fördela uppgifter
Banl.						
Banl.	Kontrollenheter: 125 kontroller vissa dubbla	Egna, Aneby, Nässjö och Eksjö	Håkan/Marcus	20-maj		Anebys o Eksjös hämtas av Stefan, Nässjös - Mikael
Banl.	Kontrollställning:	Lånas av Nässjö och Aneby	Mikael	20-maj	OK	Anebys hämtas av Stefan, Nässjös - Mikael
Banl.	Kontrollböcker:	Lånas av Aneby ev. även Eksjö	Stefan	20-maj	OK	Anebys o Eksjös hämtas av Stefan,
Banl.	Skärmar:	Egna, och lånas av Nässjö	Stefan & Mikael	20-maj	OK	Nässjös hämtas av Mikael
Banl.						
Banl.	Kontrollutsättning: - 4-5 områden	125 kontroller - x antal bockar, x antal ställningar, x antal dubbla enheter	Stefan + se not	20-maj	OK	Stefan, Mikael, Roland, Göran D, Gunvor, Emma.
Banl.	Kontrollbevakning: - 4-5 områden	Behövs "Blind ehett" och skärm mm samt kodsiff	Stefan + se not		OK	Efter start, Björkliden, Annebergsbostäder, Skolan, Dagens,
Banl.	Rensning vid bäcken		Roland	22-maj	OK	Röj och Rensa stråk så det blir lika för tidig/sen start...
Banl.	Avspärningar		Stefan + se not	28/29 maj	OK	Göran F & Stefan
Banl.	Labyrint		Stefan + se not	28/29 maj	OK	Stefan+ Gunvor
Banl.	Vägvakter	Fotbollen	Mikael	20-maj	OK	12 personer vidtalade, gg genomförd. Check på morgon innan
Banl. Che	Check	Check	Check	Check	Check	Check
Banl. Che	Linjbredd 0,35 mm samt kolla storlek ringar, siffror etc på trycket.		Stefan			Ej kodsiffror 66, 68, 69, 86, 89, 96, 98, 99
Banl. Che	Skylt se banor 1 min före start D/H 10, 12, 14					1:a kontroller 57, 62, 74, 113, 114, 115, (121), (123), (161) kolla belastning
Banl. Che	Tid radio - mål - Individuell 250 m stafett 180m					Radio Indv 112 (D/H 12, 14, 16, 21)
Banl. Che	Kartskala öppen Lätt 3000 del medel o svår 4000 del					Radio Stafett 63 och 54 klasser?
Banl. Che	Kolla bana 44 stafett H16					
Banl. Che	Spara stafettbanor					Kartplank 4 kartor stå A α = 1 meter + klass (34 cm)
Banl. Che	Kolla bana 28					
Banl. Che	Skriv ut infoskyltar - lämna till Mikael för plastning		Gunvor			
Banl. Che	Sätt ej ut 75 samt 113 förrän 20 i 11 tävlingsdagen					
Banl. Che	Kontroll 159 ev bygg koja					

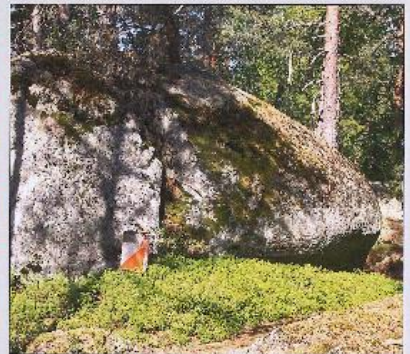
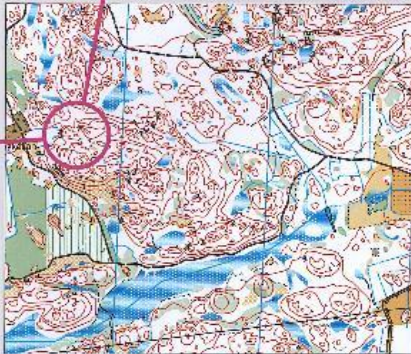

Banläggning

Hänsyn och vad det innebär
för orientering (sid 46-60)

Banläggning

SISU IDROTTSBÖCKER

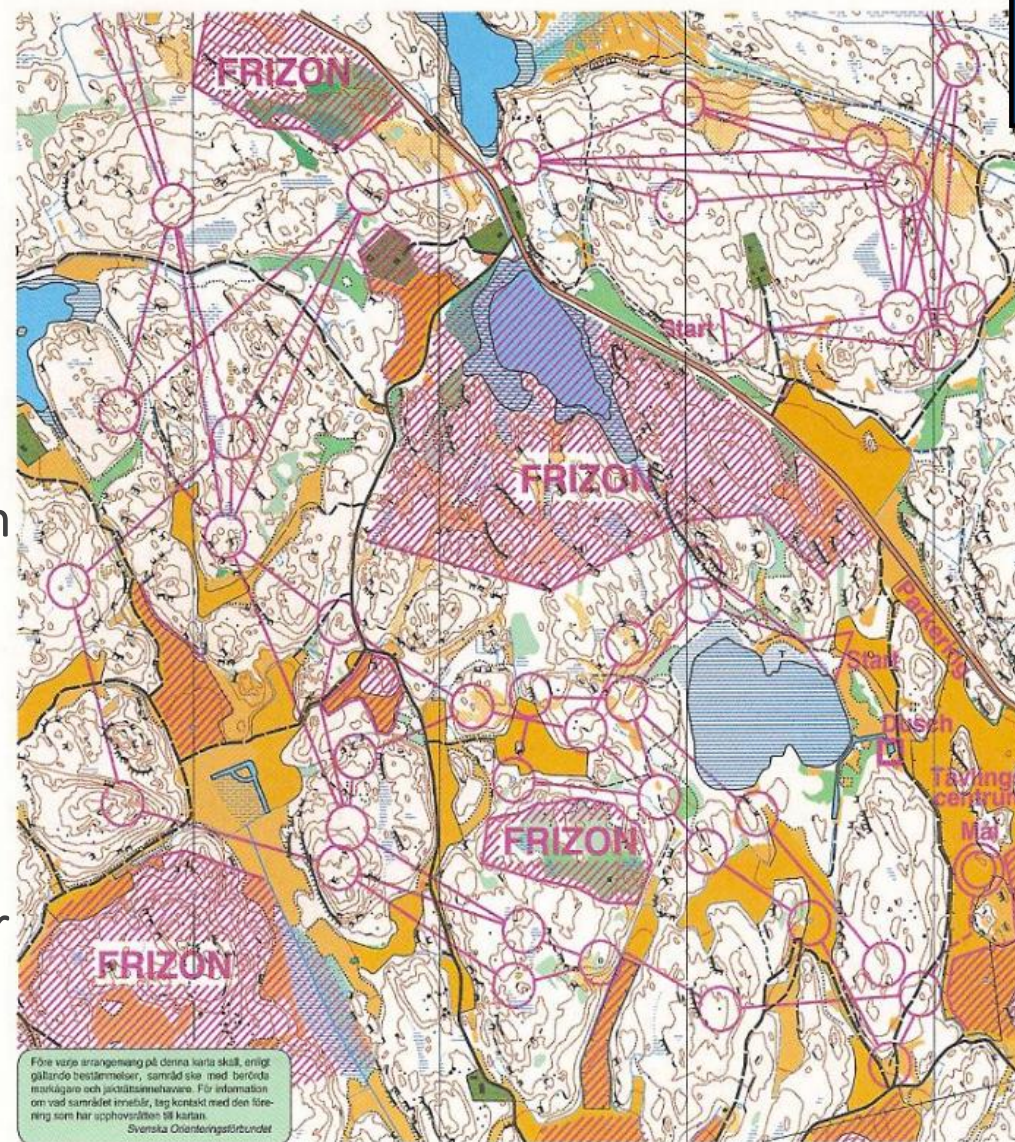
38	↗	▲	1.1	○
39	↗	●		
40		○		○
41		■	1.8	↓
42		▲	1.2	○

Målsättning - hänsyn

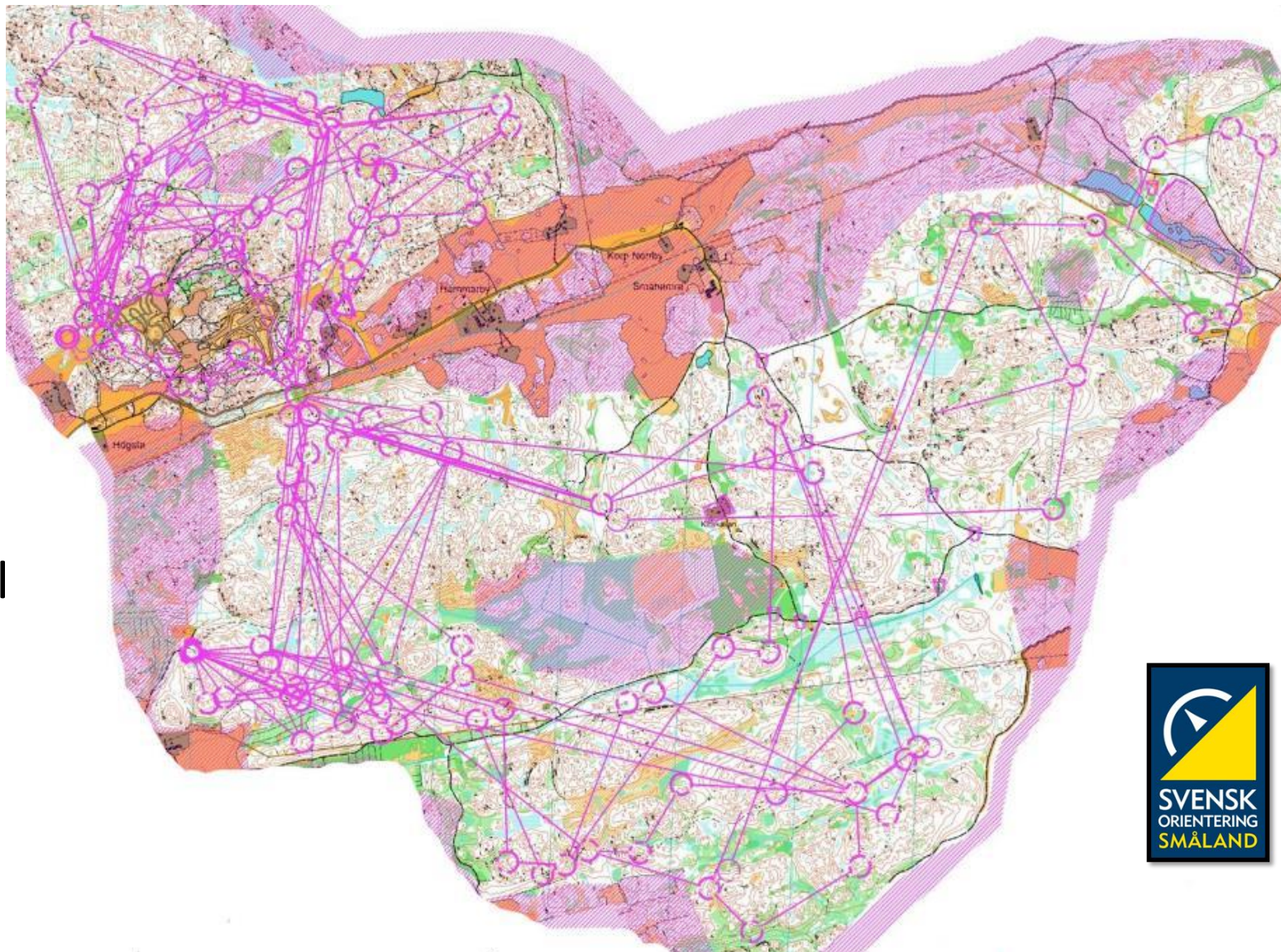
- Hänsyn till växter och växtlighet
- Hänsyn till djur och djurliv
- Hänsyn till jakt
- Hänsyn till jord- och skogsbruk samt andra ekonomiska värden
- Hänsyn till fornlämningar och andra kulturhistoriska värden
- Hänsyn till andra speciella naturvärden
- Hänsyn till andra fritids- och friluftaktiviteter
- Alla förutsättningar bör vara klara innan banläggningen startar

Vi ska alltid vara välkomna tillbaka!

Målsättning - hänsyn

- Naturvårdsverkets Allmänna råd
- Vårdatumperioder
- Samverkan
- Hänsynsområden
- Stråkbanläggning
- Tåliga ytor för arena, start och mål
- Kontrollplacering

Hänsyn och samråd

- Samråd för att med berörda för att få använda mark för orientering, det vill säga banorna i skogen
- Tillstånd krävs av berörda för arena, parkering och startplatser.

Allemansrätten och orientering

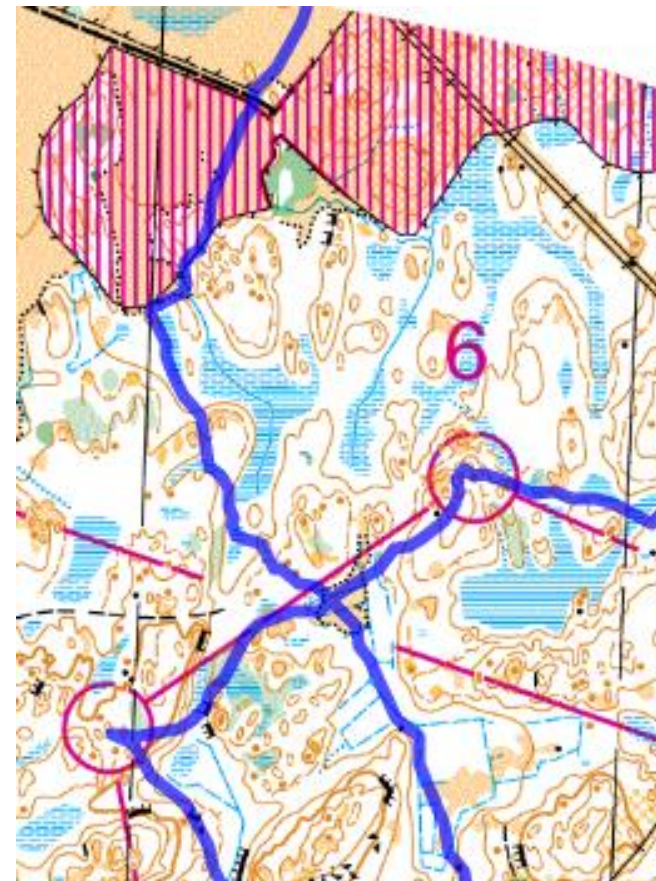
- Sedvanerätt
- Knuten till den enskilde i skogen
- Kan utnyttjas i grupp
- Inte orsaka markägaren ekonomisk skada eller störa hemfriden
- Inte störa andra friluftsmänniskor
- Inte störa eller förstöra
- Beakta gällande regler och överenskommelser
- Sköta samråden rätt

Hot mot orientering !?

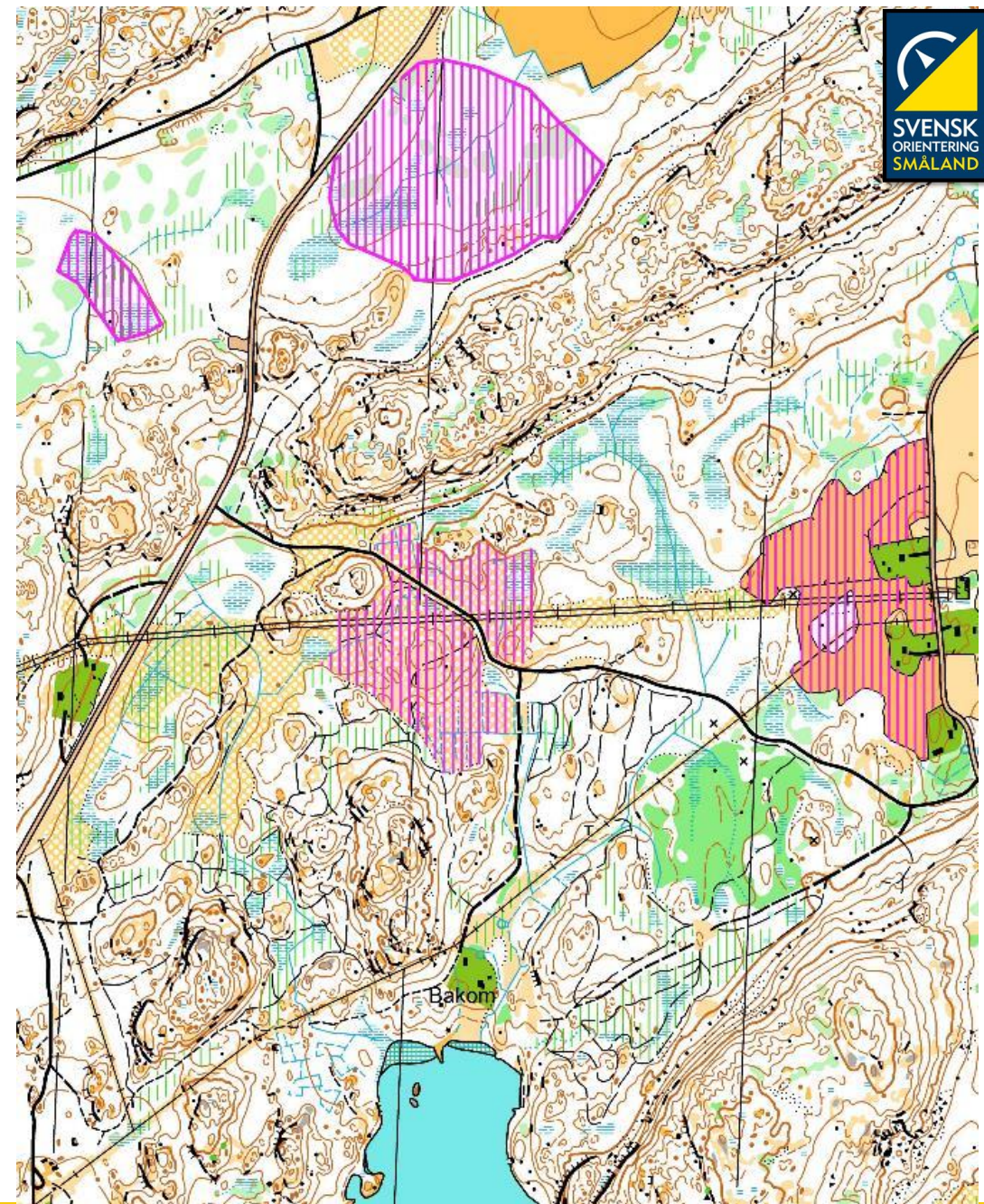
- Stressade eller döda djur vid arrangemang
- Orienterare i hänsynsområden
- Dåligt skötta samråd med markägare och jakträttsinnehavare
- Söndertrampade stigar vid tävlingar
- Spikar i träd vid kontroller
- Gamla kontrollställningar och snitslar kvar i skogen
- Bilder i media av orienterare som väller fram i skogen
- Andra grupper som missköter sina orienteringsaktiviteter

Möjliga hänsynsområden på tävlingskartan

- Frizoner för vilt
- Buffertzoner för vilt
- Växande gröda
- Nyplanteringar
- Boskap i hagar
- Vissa nyckelbiotoper
- Andra intressen
- Tomtmark

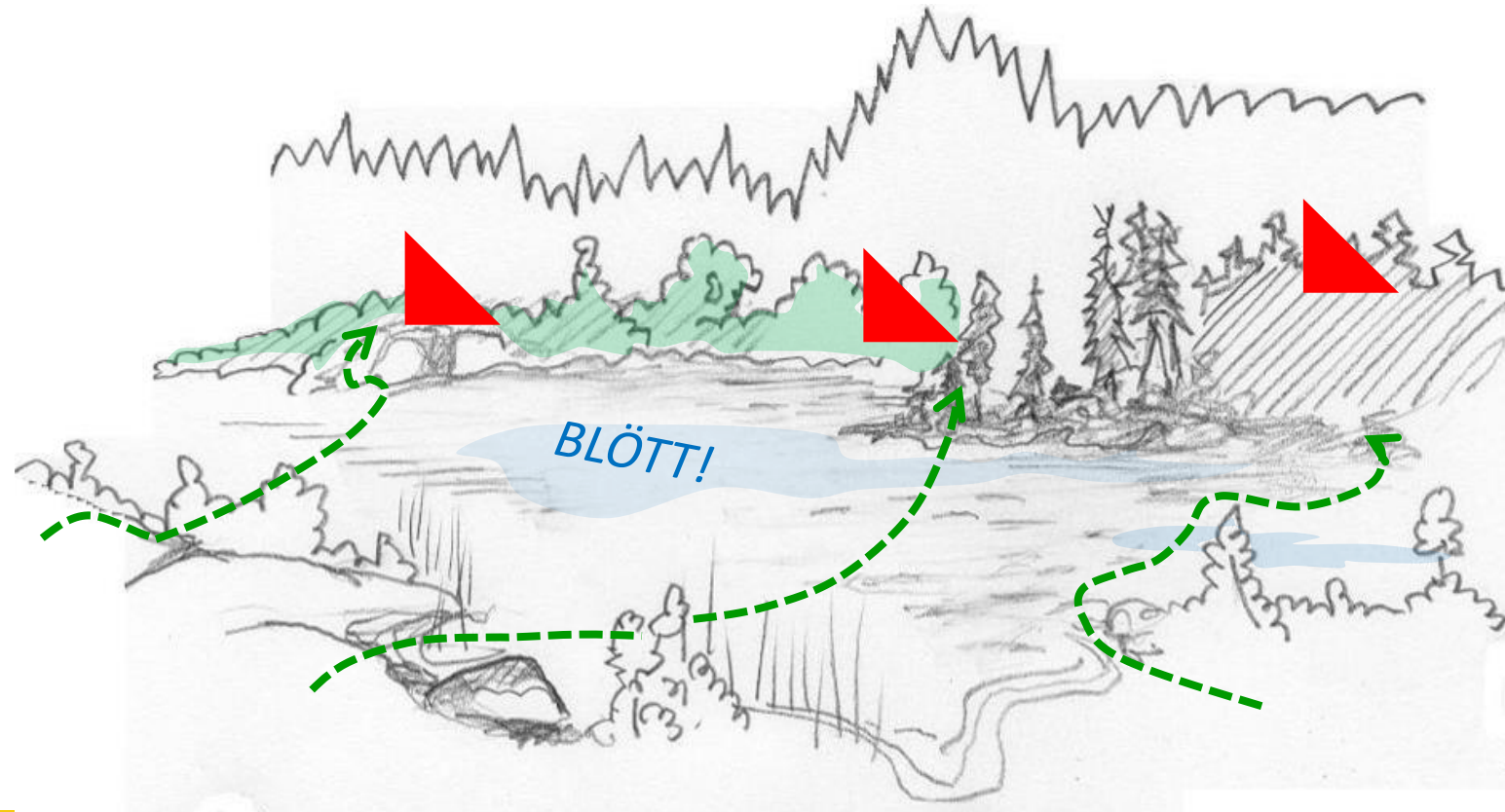

Möjliga hänsynsområden i terrängen

Stor sankmark

- Placera aldrig kontrollen mitt i sankmarken
- Placera kontrollen i kanten eller vid ett annat föremål i närheten
- Planera kontrollplaceringen så att de naturliga löpvägarna över sankmarken undviker de blötaste delarna

Hänsyn djurlivet

Älg

- Kalvar i maj-juni
- Hemortsområde cirka 15 km²
- Jaktstart i september-oktober (8 okt), varierar från olika delar av landet
- Jakten slutar 31 januari påföljande år
- Kan drivas ut ur ett tävlingsområde
- Stannar tillräckligt länge för att tävlingen ska kunna genomföras

Rådjur

- Kalvar i maj
- Hemortsområde cirka 0,5 km²
- Jaktstart i 1 maj-15 juni samt från augusti
- Jakten slutar 31 januari påföljande år
- Går inte att driva ut ur ett tävlingsområde
- Vänder ofta tillbaka genom en drevkedja och blir kvar i tävlingsområdet

Vildsvin **Nytt jagas i stort hela året**

- Grisar i februari-april
- Hemortsområde cirka 2 km²
- Jaktstart 16 april
- Jakten slutar 15 februari påföljande år
- Går inte att driva ut ur ett tävlingsområde
- Gömmer sig ofta och blir kvar i tävlingsområdet
- Lever i grupper om cirka 20 djur
- Vildsvinsstammen ökar och sprider sig i landet

Hänsyn djurlivet

Havsörn

- Häckar mars-juli
- **Rödlistad**
- Särskild hänsyn behöver tas

Kan stoppa en tävling om dessa finns i området

Tjäder

- Parningstid april-maj
- Har särskilda spelarenor som de återkommer till år efter år
- Är inte rödlistad men skyddad ändå
- Särskild hänsyn behöver tas

Duvhök

- Häckar mars-juli
- **Rödlistad**
- Särskild hänsyn behöver tas

Berguv

- Häckar mars-juli
- **Rödlistad**
- Särskild hänsyn behöver tas

Vårdatumperioden

Region	Period 2 Särskild hänsyn	Period 1 Vårdatumperioden	Period 3 Särskild hänsyn
1	21-30 april	1 maj-30 juni	1-10 juli
2	1-10 maj	11 maj-30 juni	1-10 juli
3	10-20 maj	21 maj-30 juni	1-10 juli
4	20-31 maj	1 juni-10 juli	11-20 juli
5	1-10 juni	11 juni-10 juli	11-20 juli

- Stopp för ordinarie tävlingsarrangemang
- Mindre ungdomsarrangemang = OK
- Föreningsinterna mindre arrangemang = OK

Regionsindelning hela landet

Norrlandszon i Gävleborgs och Kopparbergs län

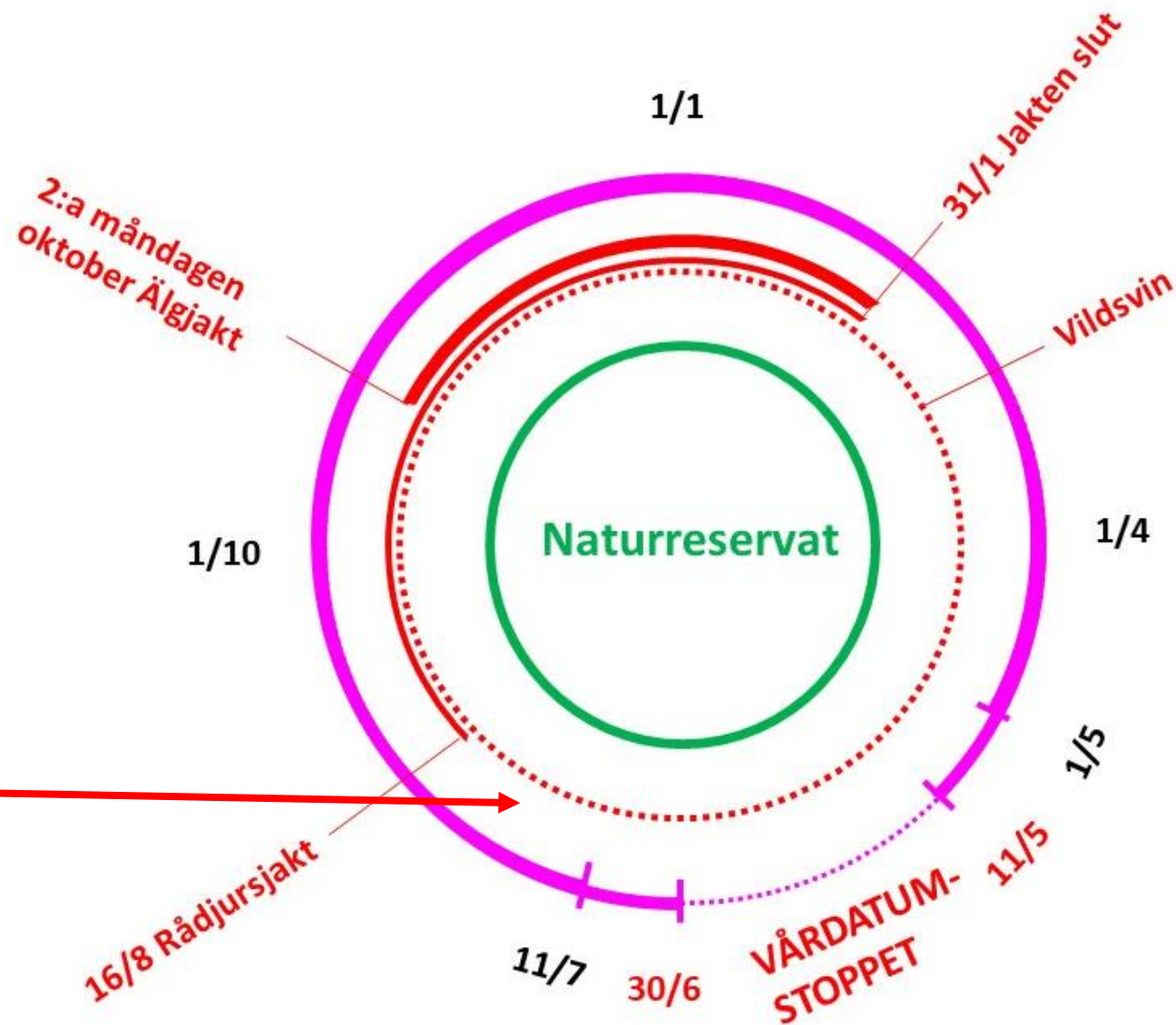
Kustzon i region 4 med särskild hänsyn

Orienteringsåret

Bilden visar flera av de saker som påverkar orienteringsarrangemang under året. Bilden visar förhållandena i region 2.

Datum för vårdatumstoppet och jakttider varierar mellan olika regioner i landet.

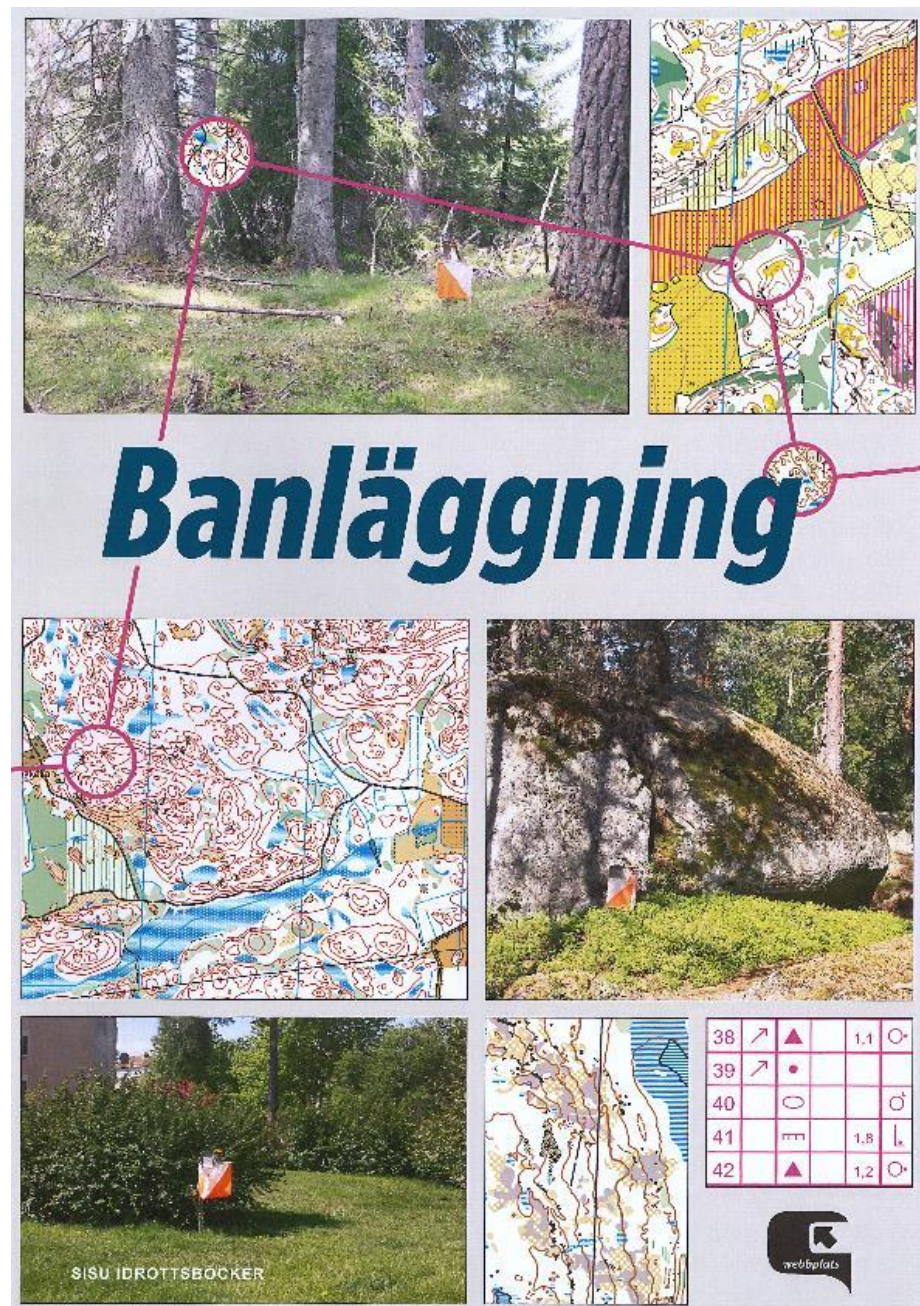
Tänk på att jakten på vildsvin nu är hela året

Banläggning

Grundläggande riktlinjer

(bl.a. sid 62-79)

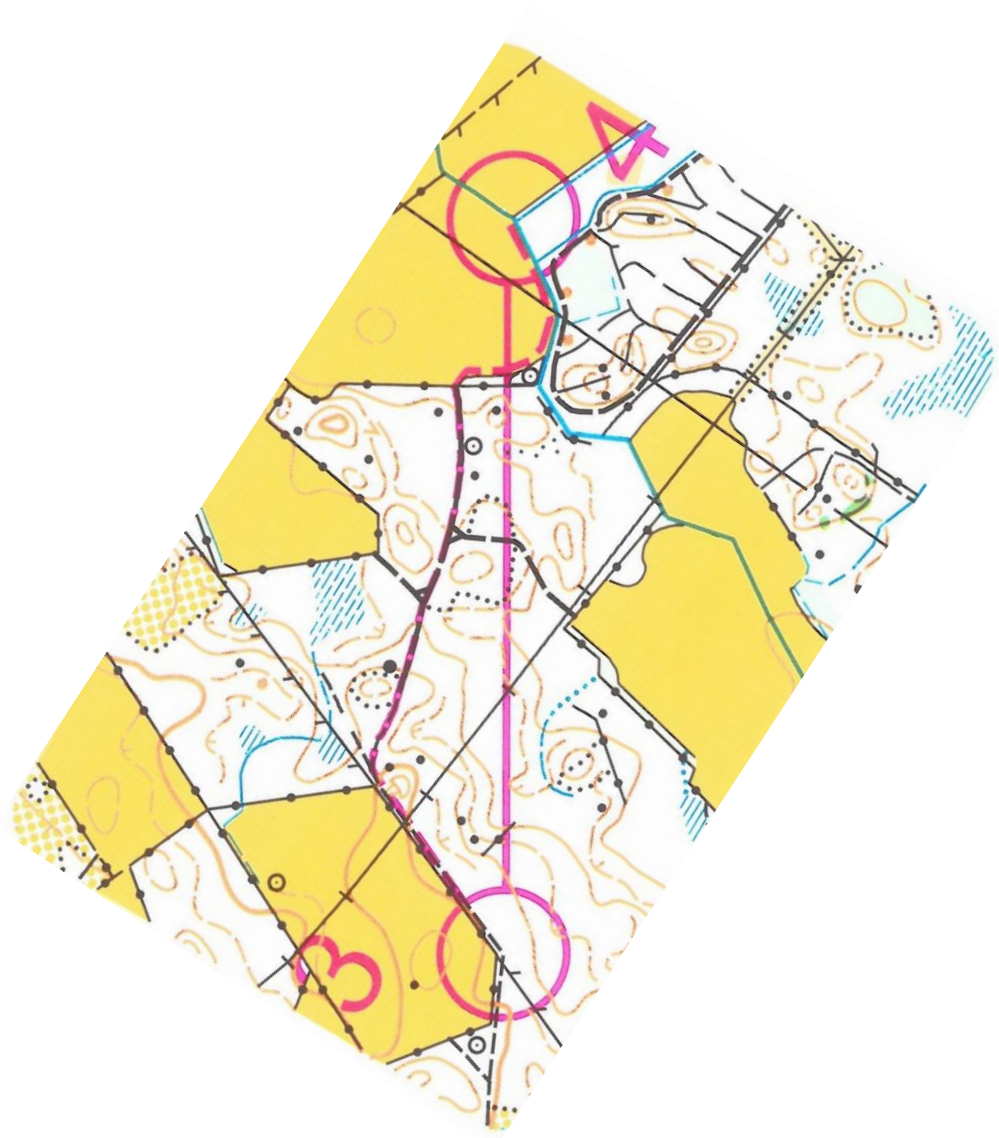

Banläggningens språk – vanliga begrepp

- **Ledstång** – tydligt föremål att orientera utefter (stig, kraftledning)
- **Uppfångare** – tydligt föremål att orientera mot (väg, sankmark, större höjd)
- **Planbild** – i princip alla karttecken som inte är höjdkurvor
- **Kurvbild** – alla höjdkurvor, gropar och punkthöjder
- **Hållpunkter** – tydliga punkter utmed sträckan mellan två kontroller, ofta mindre till storleken
- **Stråk** – tydliga terrängföremål som tillsammans bildar en naturlig ledstång
- **Gena och snedda** – gena genom obanad terräng mot en säker eller tydlig uppfångare
- **Grovorientera** – orientering där löparen generaliserar kartan, vanligtvis i ett högre tempo
- **Finorientera** – noggrann orientering där många föremål används för kartläsning
- **Kontrolltagning** – sista delen av sträckan in till kontrollen
- **Attackpunkt** – ett tydligt terrängföremål nära kontrollen som utgångspunkt för kontrolltagningen
- **Förenkla, förlänga, förstora** – tekniker för att göra orienteringen så enkel som möjligt

Ledstänger

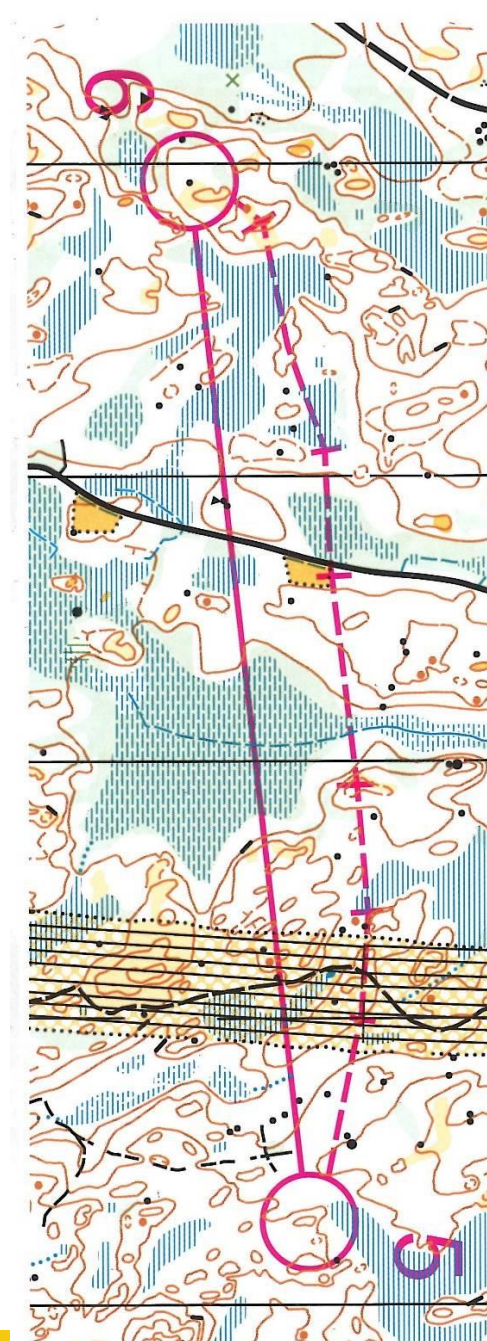

Hållpunkter

De hållpunkter som är markerad på sträckan här intill är i tur och ordning:

- Kraftledningen
- Sankmarken
- Höjden
- Vägen
- Sankmarken
- Höjden

Den sista hållpunkten kan också fungera som attackpunkt i kontrolltagningen mot kontroll nummer 6.

Banläggningens byggstenar

Det som påverkar en orienteringsbanas svårighetsgrad är:

Terrängen

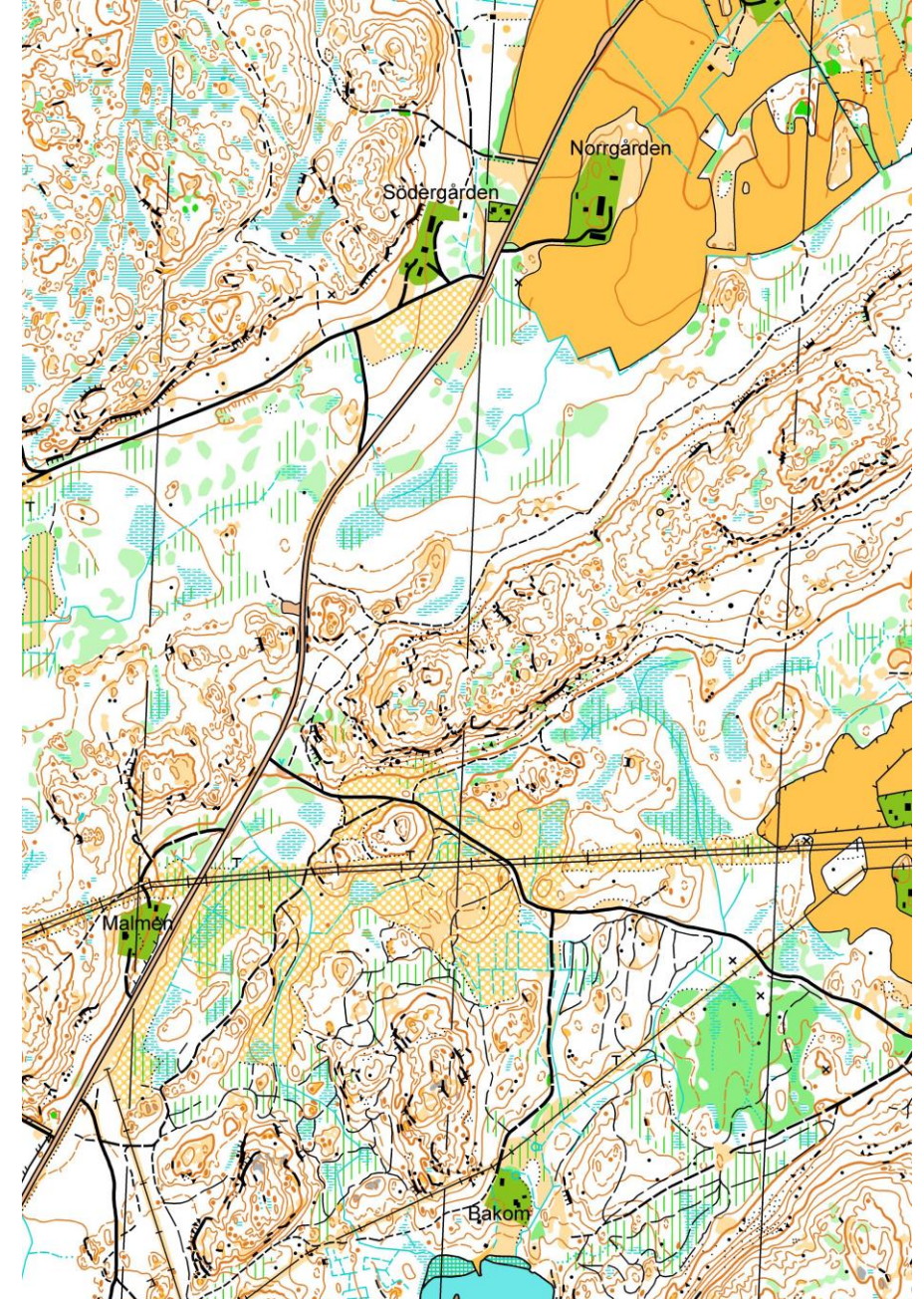
Terrängens variation, detaljrikedom framkomlighet och sikt

Sträckorna och orienteringsmomenten

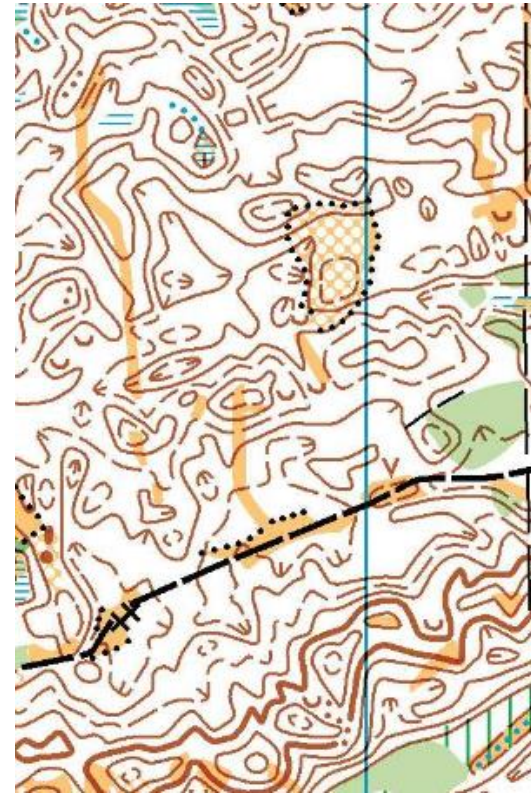
Variationen av och andelen orienteringsmoment på sträckan

Kontrollerna

Kontrollernas läge, typ och storlek

Banläggningens byggstenar - terrängen

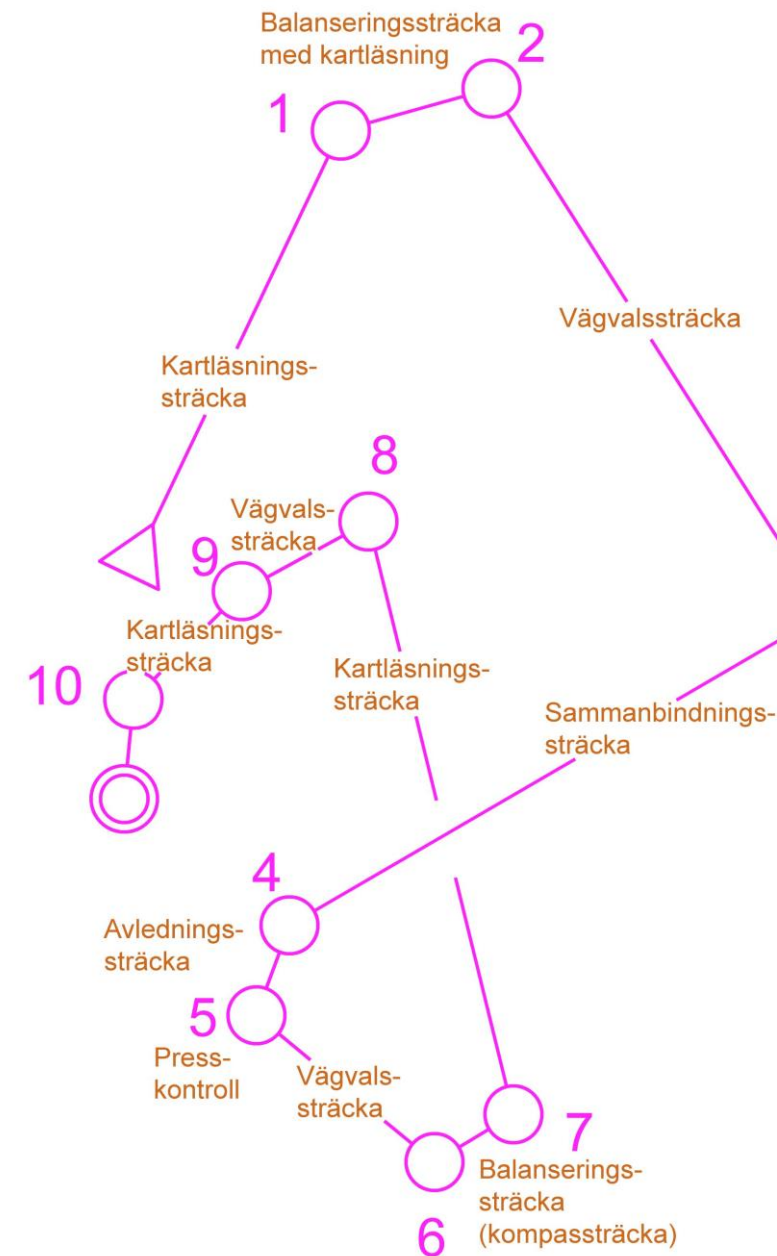
Banläggningens byggstenar - kontrollen

Kontrollens funktion är att vara utgångspunkt och avslutning på en sträcka. Svårighetsgraden påverkas av kontrollens läge, typ och storlek.

Banläggningens byggstenar - sträckan

Sträckan är en del av den helhet som banan utgör. Olika sträckor kan ha olika funktion. Variation av olika typer av sträckor gör banan roligare, mer utmanande och bättre. En sträcka innehåller olika orienteringsmoment.

Orienteringsmoment

- En sträcka består av ett eller flera olika orienteringsmoment.
- Deltagarna ska planera, välja och genomföra respektive sträcka.
- Deltagarnas förmåga att läsa och tolka kartan är viktig.
- För att välja väg måste deltagaren väga in flera olika delar av kartan. När valet är gjort jämförs kartan med terrängen.
- Det som är enkelt för någon kan vara svårt för en annan.
- Det finns 17 olika kartläsningsmoment, K1-17
- Det finns 4 olika vägvalsmoment, V1-4

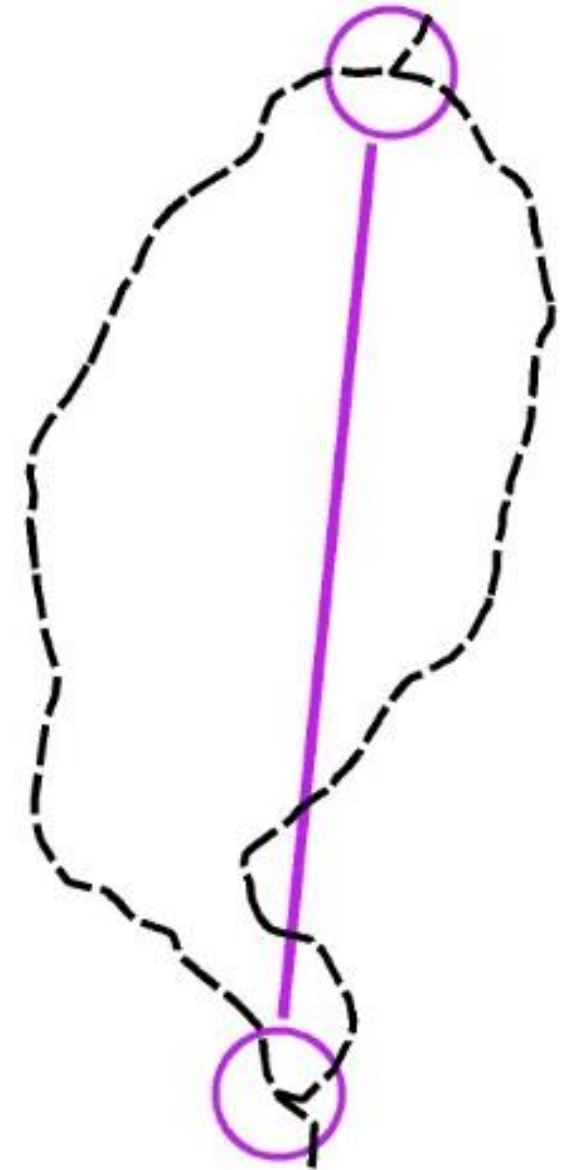

Vägvalsmoment

V 1, Enbart längdbedömning med lätta ledstänger

Trappan, banläggning (bl.a. sid 90-92)

Bantyp	Vägval	Kartäsning	Terräng- detaljernas tydlighet	Framkomlighet	Kartbildens läsbarhet	Uppfångarens svåraste nivå
Svart	V 1-4	K 1-17	Varierande	Varierande enligt norm	Varierande enligt norm	Inga
Blå	V 1-4	K 1-17	Tydliga	God	Mycket god	Inga
Violett	V 1-3	K 1-15	Varierande enligt norm	Varierande enligt norm	Varierande enligt norm	Inläsningpunkter
Röd	V 1-3	K 1-13	Tydliga	God	Varierande enligt norm	Tydligt
Orange	V 1-3	K 1-13	Tydliga	God	Mycket god	Tydlig
Gul	V 1-2	K 1-10	Tydliga	God	God	Säker
Vit	V 1	K 1-6	Mycket tydliga	God	Mycket god	Säker
Grön	Inga	K 1-3	Mycket tydliga	Mycket god	Mycket god	Säker

Trappan, träning

Blå/svart	Skråorientera i alla typer av sluttningar (längs med, diagonalt) Få en känsla för terrängtyp genom att se kartan. Svår vägvalsbedömning. Finorientera i detaljrik terräng.	Välja rätt teknik vid varje tillfälle. Behärska olika kartor och olika terrängtyper. Grovorientera/generalisera på detaljrik karta.	
Violett	Hålla noggrann riktning. Kontrolltagning i detaljfattig terräng. Terrängförståelse – kunna anpassa tekniken efter terrängtypen. Framförhållning, lyfta blicken – microvägval.	Välja teknik efter svårighet och förmåga. Skråorientera – hålla höjd. Kontrolltagning utan uppfångare.	
Orange/ Röd	Förenkla, förstora och förlänga kontroll. Grovorientera – generalisera. Förstå höjdkurvor.	Kontrolltagning i kurvbilden med uppfångare. Använda höjdformationer som ledstång (stråk) eller hållpunkt. Vägvalsbedömning utifrån längd, framkomlighet och säkerhet via hållpunkt.	
Gul	Förstå och använda attackpunkt Avståndsbedömning och förstå kartskalor. Grovorientera från en ledstång till en annan. Förstå vad hållpunkt är (skillnad mellan hållpunkt och ledstång). Kompasseteknik. Hur använder jag kompassen? Gena mellan ledstänger.		
Vit	Kartläsning och kontrolltagning på terrängföremål bredvid ledstång Kontrollbeskrivning – kontrollföremål. Orientera längs mindre tydliga ledstänger.	Se vägval, kort eller lång väg. Kartläsning med enkel framförhållning	Gena över öppen mark. Passa kartan med hjälp av kompassen
Grön	Kartans färger, de första karttecknen och banpåtryck. Översättningsförmåga, översätta kartan <-> verkligheten. Grundläggande kartförståelse – vad är en karta?	Kontrollbeskrivning - kodsiffror. Vikning av kartan och tumgrepp. Passa kartan med hjälp av omgivningen, var är jag?	Orientera längs tydlig ledstång. Hantera ledstångsbyte vid kontroll och/eller på sträckan.

Ungdomsbanor

(bl.a sid 81-86)

Barn utvecklas olika fort

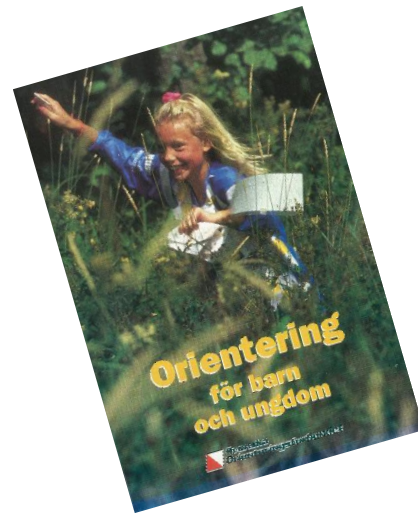
Säker uppfångare

Se ur barn synvinkel

Läs mer:

Orientering för barn & ungdom

Full koll

Banor för barn och unga

- Stigen är tydlig för den erfarne
- Stigen kan vara otydlig för den oerfarne

Vad kan man göra för att underlätta för de yngre?

Banor för barn och unga

- Tydlig för den erfarne
- Otydlig för den oerfarne
- Besvärligt

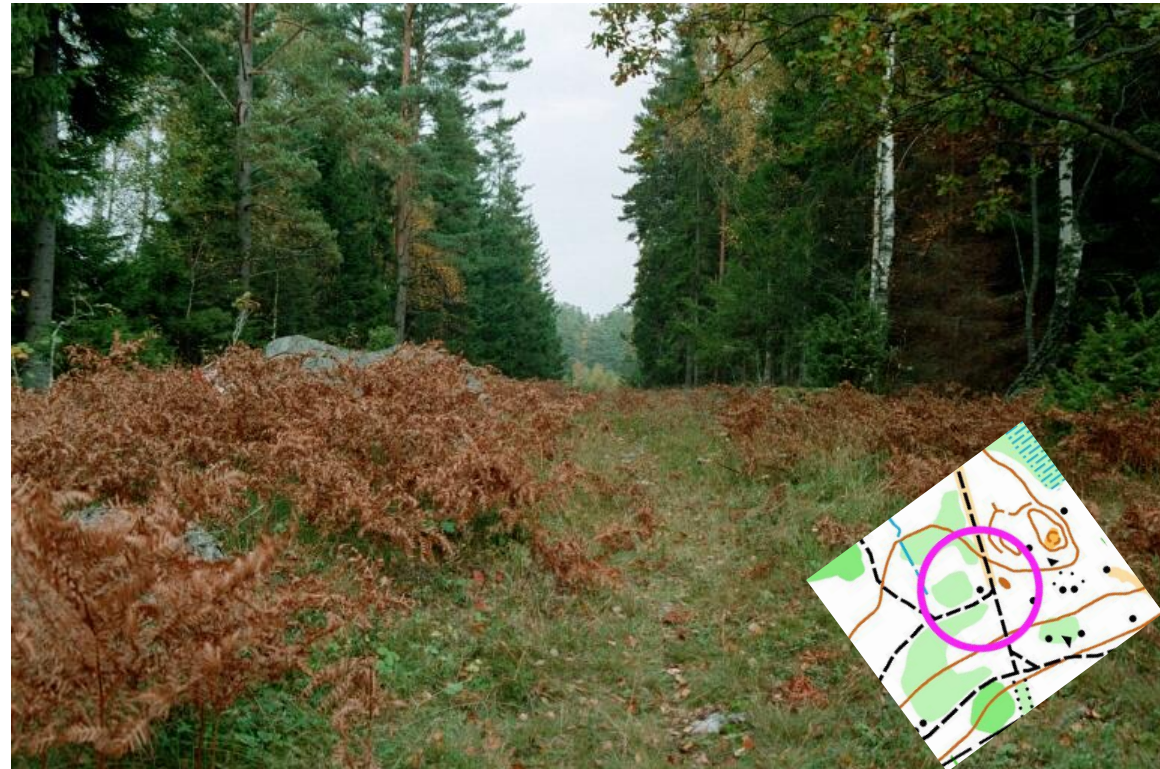
Tänk till om ni kommer att använda detta för de yngre?

Banor för barn och unga

Ormbunkar skymmer hela skärmen för barn och andra som är korta och därmed har sämre överblick.

Banor för barn och unga

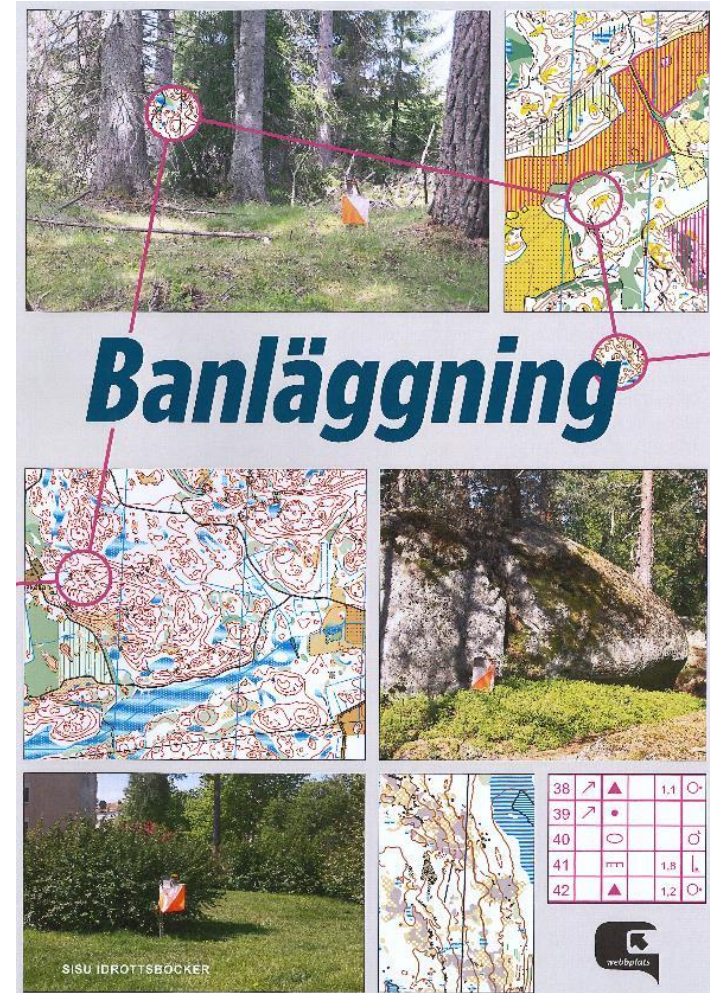
Trampa ner ormbunkarna så skymmer de inte skärmen och alla har samma förutsättningar.

Banläggning

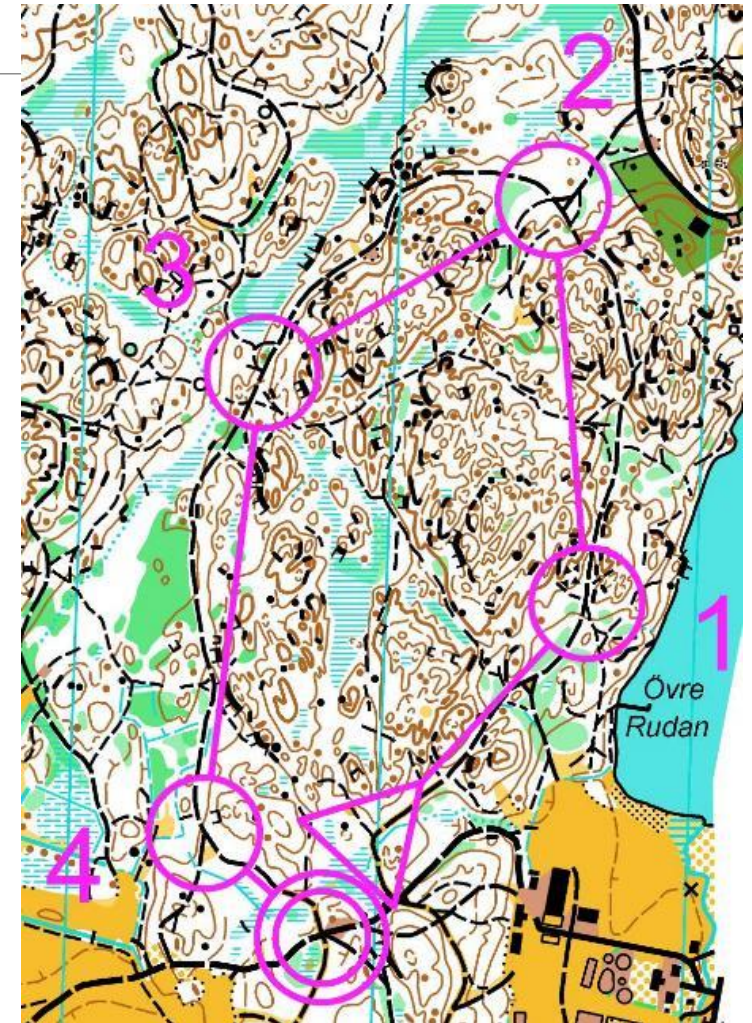
Grön bana (sid 93-96)

- Vägvalsmoment
  - Inga vägvals moment ingår i grön bana
  - Kontrollerna ska placeras så att det inte uppstår vägval
-
- Kartläsningsmoment
  - K1. Lätt ledstångsorientering med given riktning
  - K2. Lätt ledstångsorientering med ledstångsbyte vid kontroll
  - K3. Lätt ledstångsorientering med ledstångsbyte på sträckan

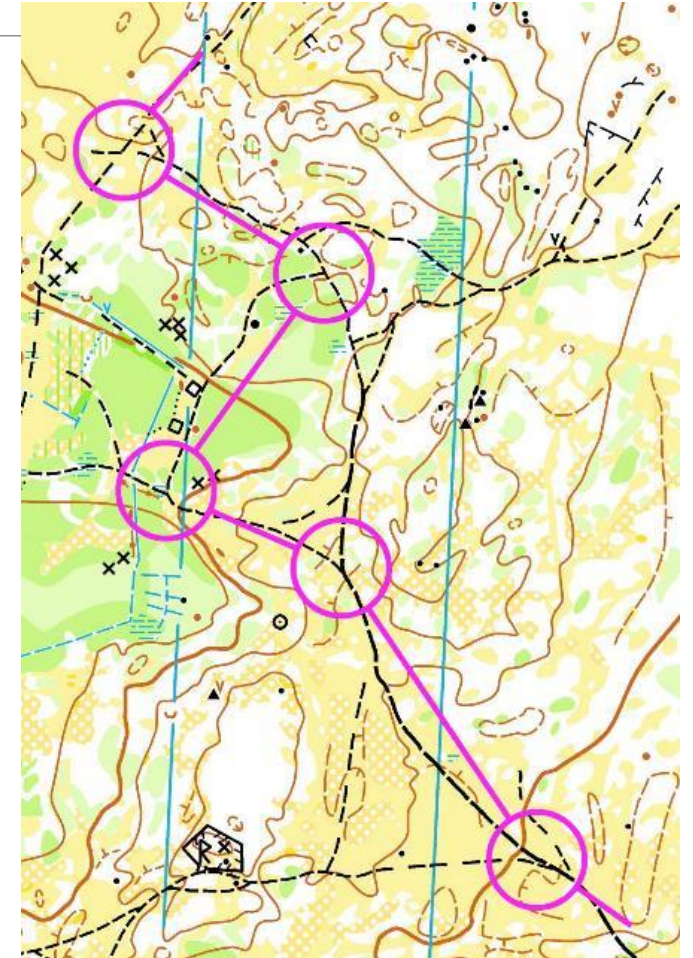
Grön bana, K1 Lätt ledstångsorientering med given riktning

- Given riktning
- Tydliga och säkra ledstänger
- Planbild
- Passa kartan

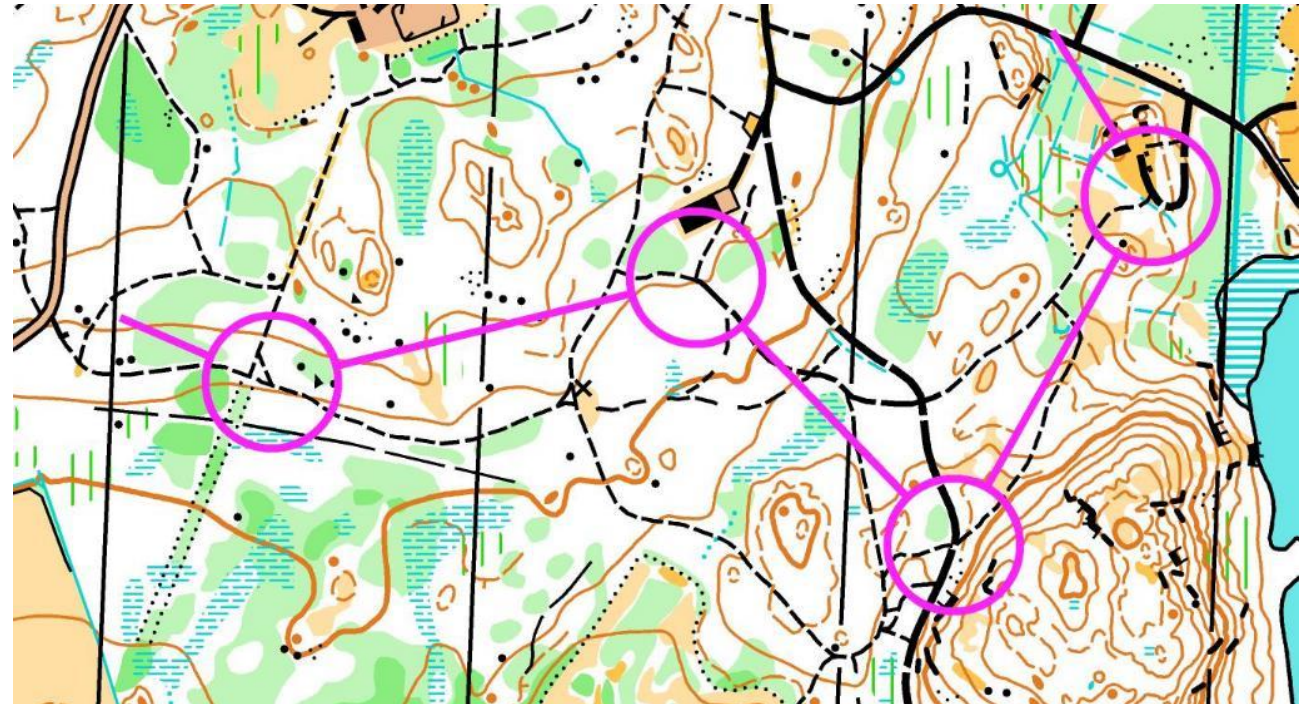
Grön bana, K2 Lätt ledstångsorientering med ledstångsbyte vid kontroll

- Ledstångsbyte vid kontroll
- Tydliga och säkra ledstänger
- Planbild
- Passa kartan

Grön bana, K3 Lätt ledstångsorientering med ledstångsbyte på sträckan

- Ledstångsbyte på sträckan
- Tydliga och säkra ledstänger
- Planbild
- Passa kartan

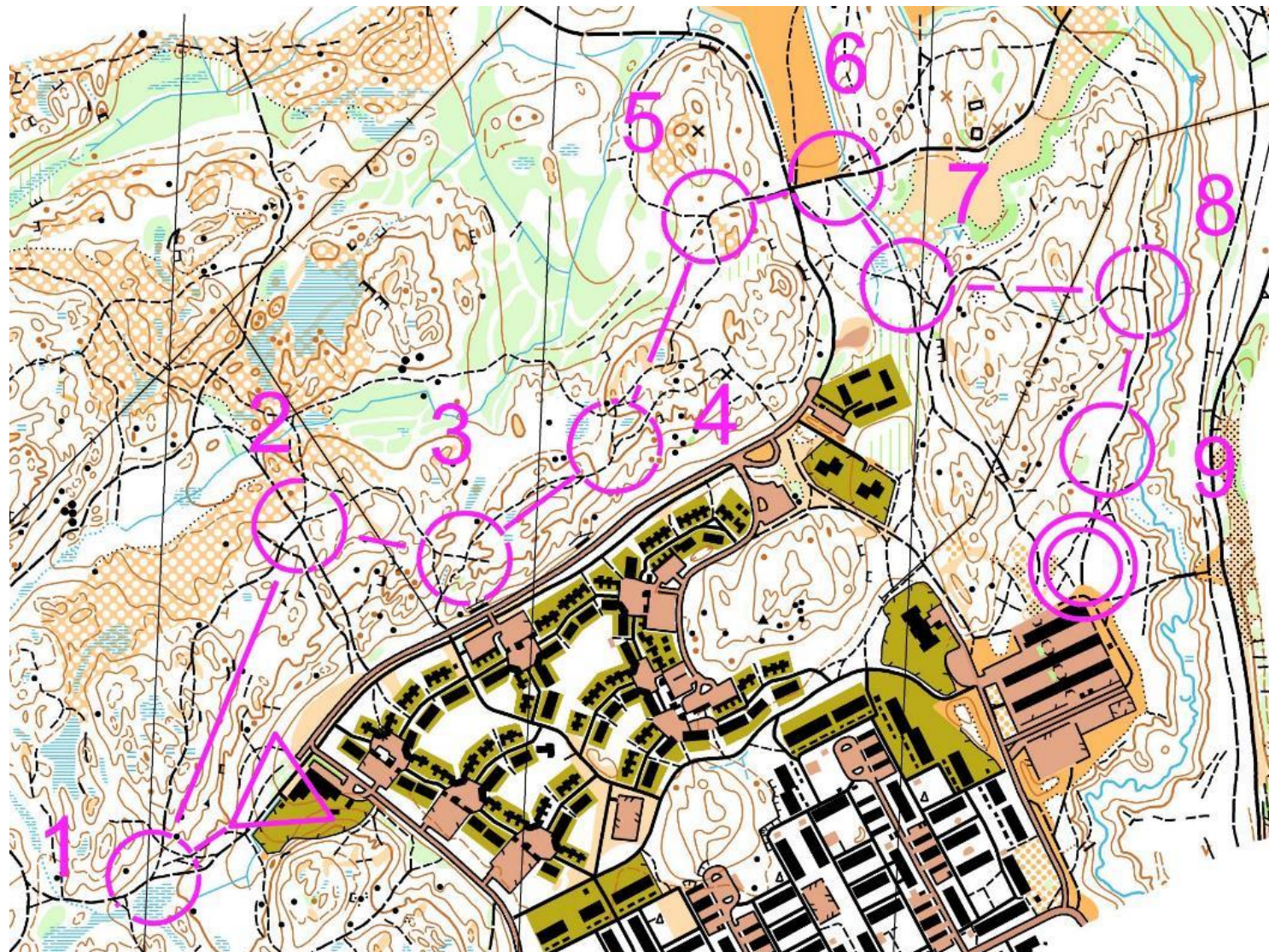

Grön bana, kontrollerna och placering

tydlig kontrollpunkt och tydlig placering av kontrollskärmen

- Vilka moment ingår i den här banan?
- Vilken eller vilka sträckor är svårast?
- Varför?

Grön bana – en sammanfattning

- Grön bana är avsedd för nybörjare. De flesta deltagarna på grön bana är barn.
- Barn har sämre överblick över terrängen än vuxna.
- En grön bana får aldrig vara för svår och kan aldrig bli för lätt.
- Vägval får inte förekomma på en grön bana.
- Undvik korsande sträckor för att ban bilden inte ska bli svårtydd.
- Kontrollerna utgör främst en bekräftelse på att deltagarna är rätt.
- Kontrollskärmarna ska vara väl synliga.

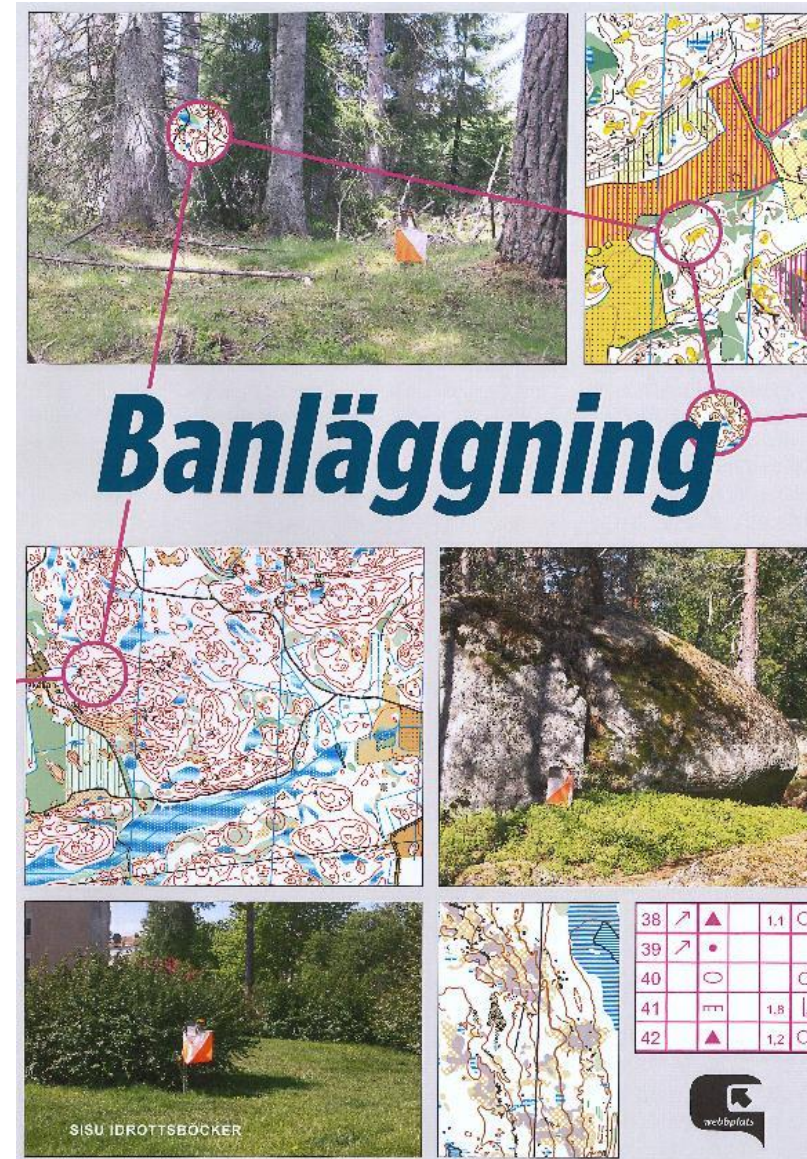
Banläggning Vit bana (sid 97-102)

Vägvalsmoment

- V1. Enbart längdbedömning med lätta ledstänger

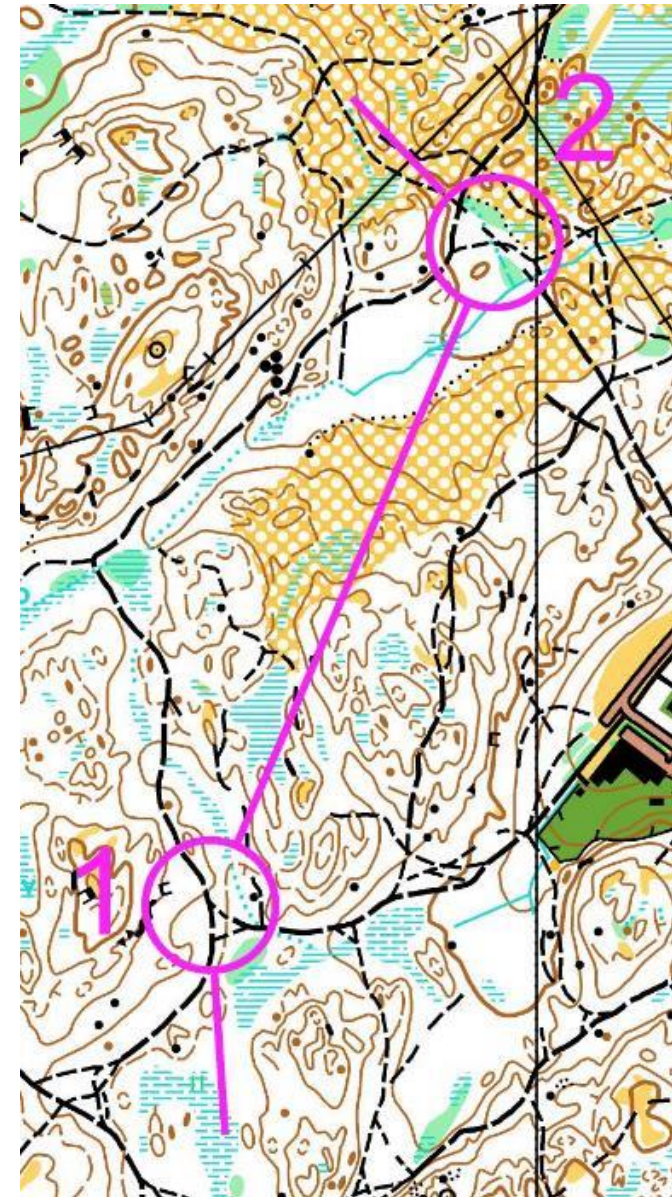
Kartläsningsmoment

- K4. Kontroll vid sidan av ledstången
- K5. Svårare ledstångsorientering
- K6. Gena över öppet område mot säker uppfångare

Vit bana, V1 bedömning av längd och löpbarhet - ledstänger

- Enkelt val
- Tydliga ledstänger
- Planbild
- Passa kartan
- *”Ska jag välja höger eller vänster?”*
- *”Vilken väg är kortast och vilken är längst?”*

Vit bana, K4 kontroll vid sidan av ledstången

- Kontroll bredvid ledstång
- Tydliga ledstänger
- Ledstångsbyte
- Planbild
- Passa kartan
- **Titta på kartan och bedöm om alla kontroller är godkända för vit bana**

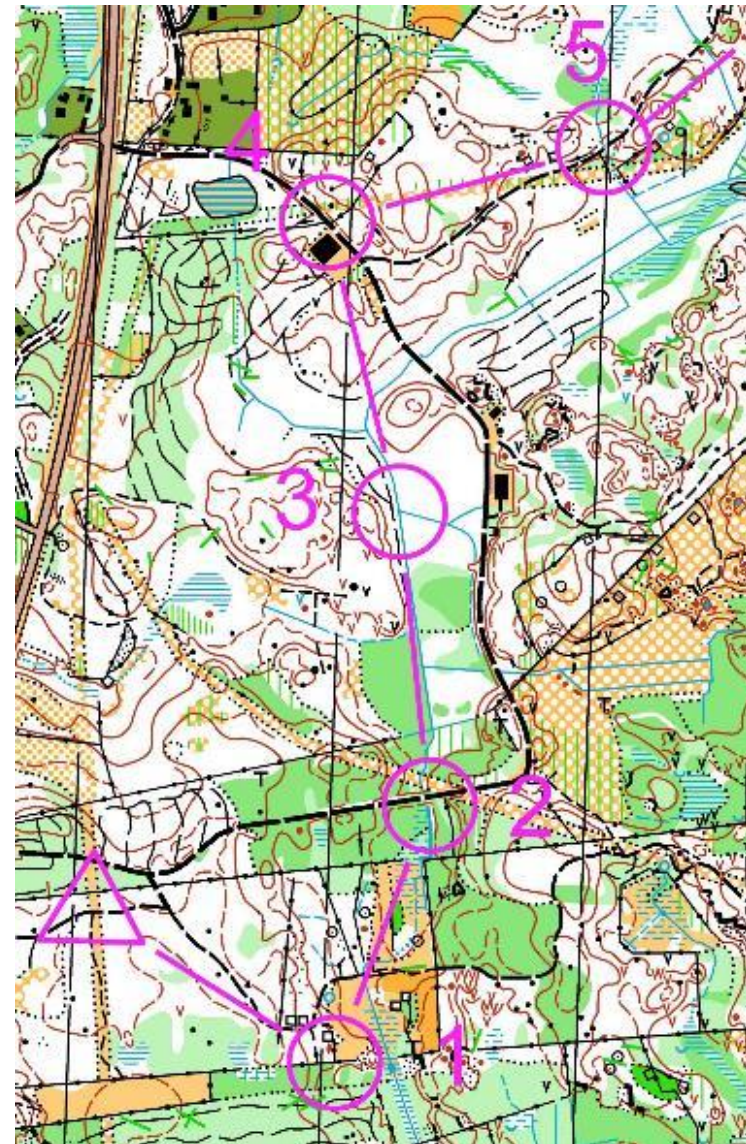
Hur långt ifrån ledstången kan kontrollen sitta ?

För att veta om de är lämpliga måste man ut och kontrollera förutsättningar som bland annat sikt och framkomlighet på plats.

Vit bana, K5 svårare ledstångsorientering

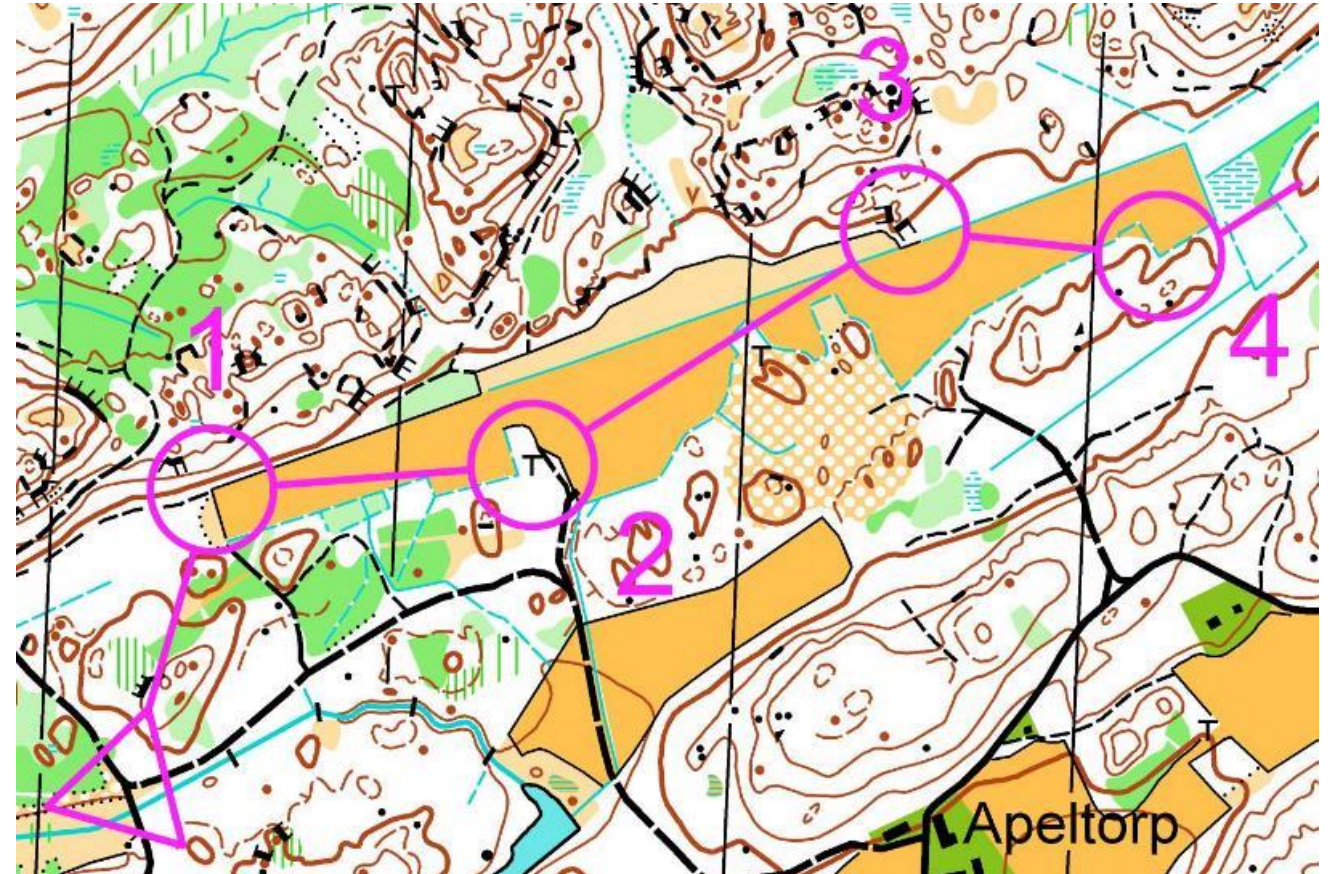
- Svårare ledstänger
- Andra typer av ledstänger
- Ledstångsbyte
- Planbild
- Passa kartan
- Kontroll bredvid ledstång

En vit bana som innehåller enbart sträckor av den här typen kommer totalt sett att bli för svår. Den här typen av sträckor måste varieras med enklare moment.

Vit bana, K6 gena över öppet område mot säker uppfångare

- Gena och snedda över öppen mark
- Tydliga ledstänger
- Ledstångsbyte
- Planbild
- Passa kartan

En vit bana som innehåller enbart sträckor av den här typen kommer totalt sett att bli för svår. Den här typen av sträckor måste varieras med enklare moment.

Vit bana, kontrollerna och placering

tydlig kontrollpunkt och tydlig placering av kontrollskärmen

En vit bana för sprint kan också bli svår om placeringen av kontrollskärmen är dold på andra sidan häcken. På utsidan av häcken blir kontrollplaceringen tydligare.

Vit bana, kontrollerna och placering

tydlig kontrollpunkt och tydlig placering av kontrollskärmen

Dolda kontrollskärmar får inte förekomma på vit bana!

Vit bana – en sammanfattning

- Nya typer av ledstänger kan användas. De kan vara lite mindre tydliga, som exempelvis diken och bäckar, stenmurar, beståndsgränser och liknande.
- Det första vägvalsmomentet tillkommer. Deltagaren ska enbart bedöma längden på de olika vägvalsalternativen och vägvalen ska gå längs lätta ledstänger.
- Kontroll bredvid ledstången är ett nytt moment. Kontrollen får sitta **max 50 meter** från ledstången och det måste finnas ett tydligt stopp på ledstången intill kontrollen.
- Kontrollpunkten ska synas från ledstången.
- Gena över öppet område är ett annat nytt moment. Sträckan bör inte vara längre än 200 meter. Sikten ska vara fri.
- Om det behövs kan man skapa "nya" ledstänger genom att snitsla genom skogen.
- Skärmlaceringen ska vara tydlig. Göm inte skärmen bakom stenen, bakom staketet eller liknande.
- Kontrollskärmarna ska vara väl synliga.

Nu så tar vi fram kartan och lägger en
VIT bana.

Banläggning

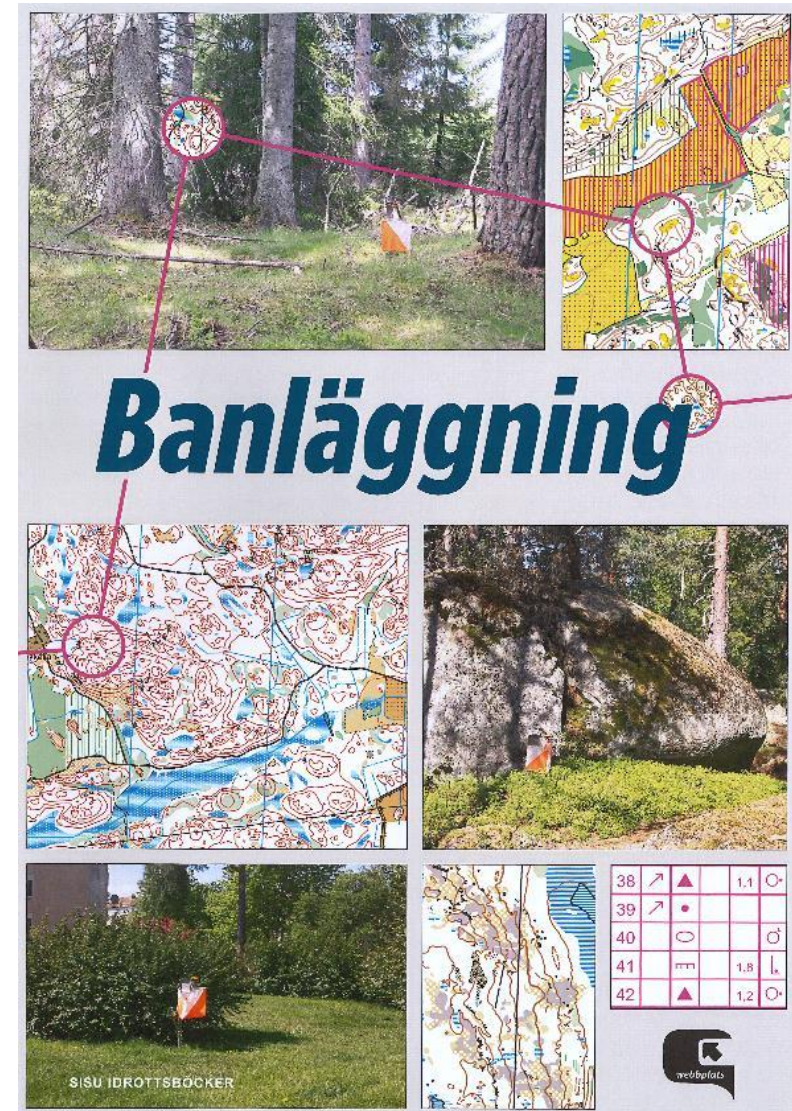
Gul bana (sid 103-107)

Vägvalsmoment

- V2. Bedömning av längd och löpbarhet

Kartläsningsmoment

- K7. Gena mot säker uppfångare
- K8. Lätt grovorientering mot säker uppfångare
- K9. Lätt kurvbildsorientering
- K10. Kort finorientering mot tydlig planbildskontroll med säker uppfångare

Gul bana, V2 bedömning av längd och löpbarhet

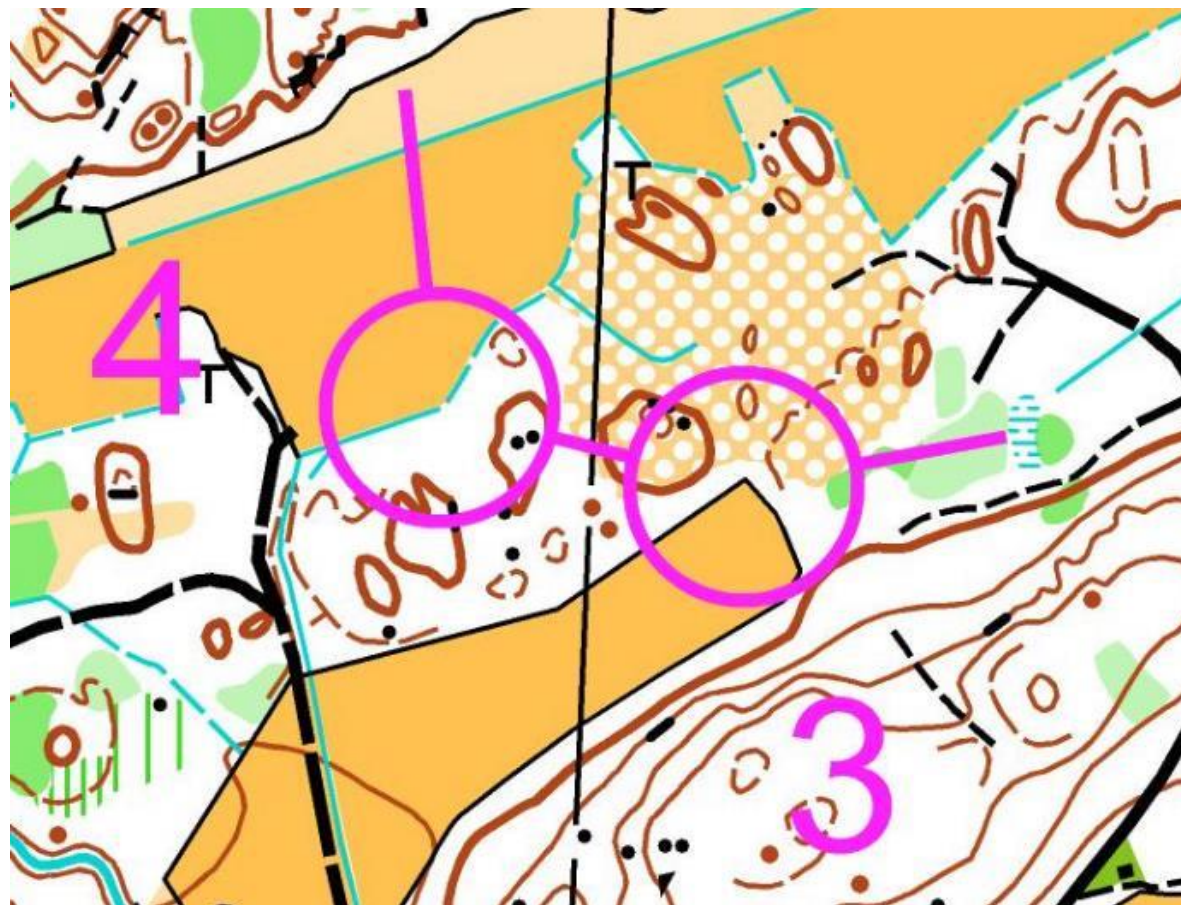
- Enkla vägval
- Kort eller lång väg
- Bra eller sämre löpbarhet
- Svårare ledstänger
- Planbild
- Passa kartan

Gul bana, K7 gena mot säker uppfångare

- Gena mot säker uppfångare
(*Naturlig omväg ska finnas*)
- Tydlig ledstång
- Uppfångare
- Planbild
- Enkel kurvbild

Hur lång sträcka från en ledstång till den andra får det vara?

Bör inte vara längre än 200 meter

Gul bana, K8 Lätt grovorientering mot säker uppfångare

- Gena mot säker uppfångare
- Tydlig ledstång
- Säker uppfångare
- Planbild
- Enkel kurvbild

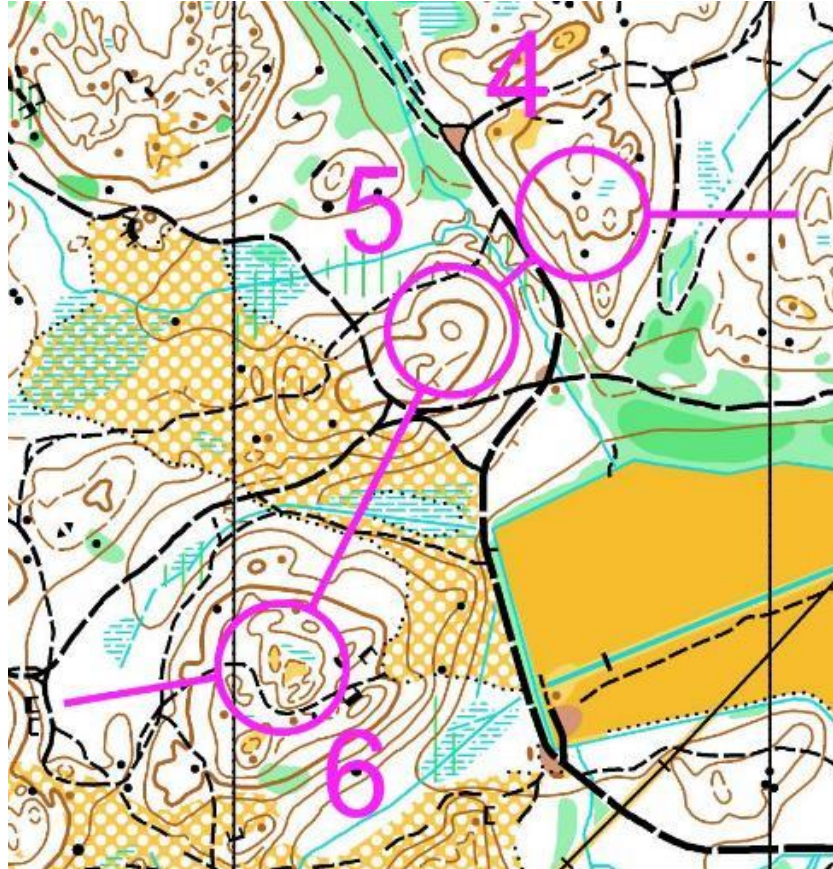
Hur lång sträcka genom skogen får det vara?

Bör vara högst 300 meter

Åt vilket håll kan sträckan genomföras?

Gul bana, K9 lätt kurvbildsorientering

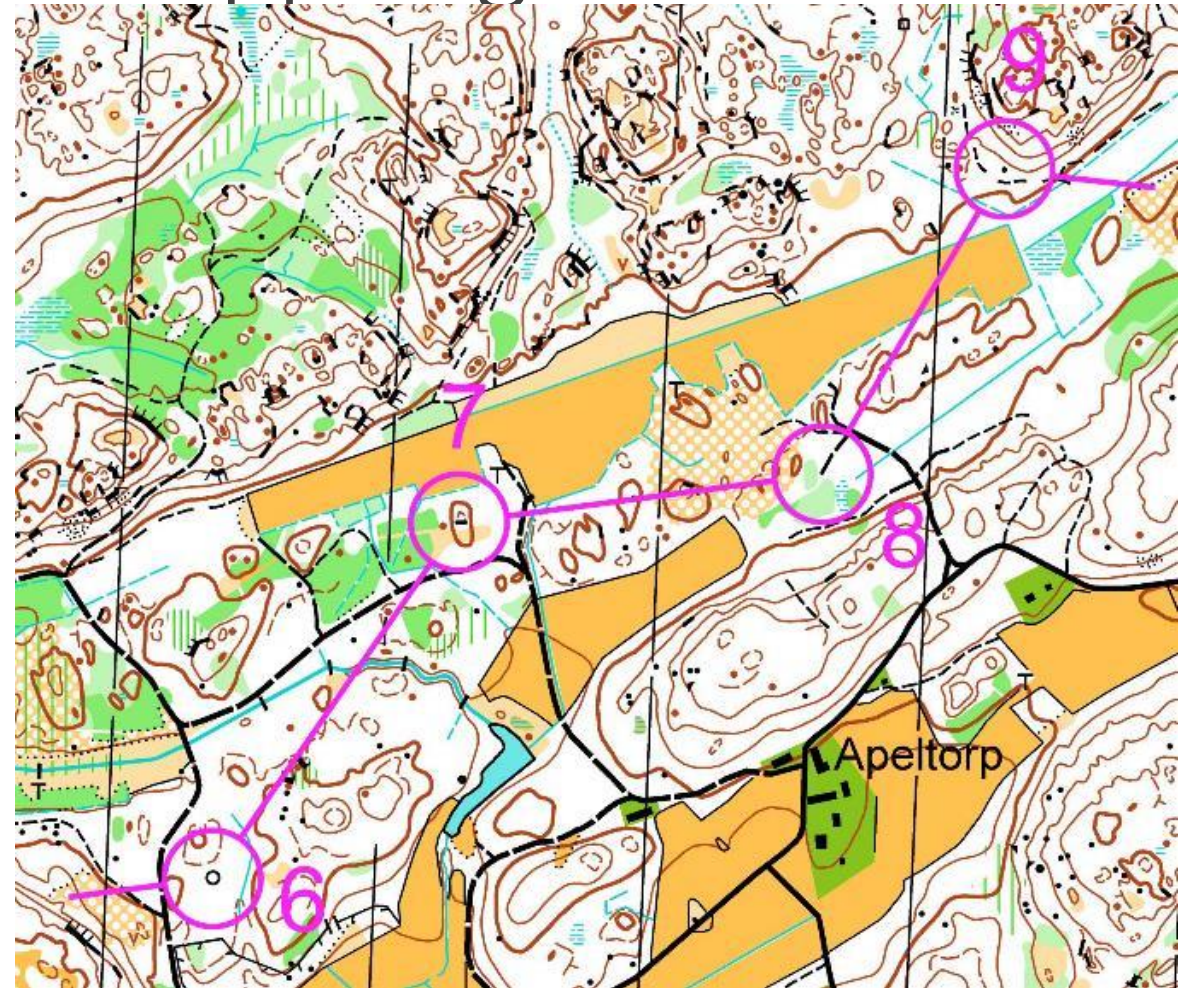
- Lätt kurvbildsorientering
- Vad är upp?
- Vad är ner?
- Planbild
- Gena och snedda

Exempel på K9-moment. I exemplet gäller det att förstå att kontrollen sitter högst upp på toppen av höjden.

Gul bana, K10 kort finorientering mot tydlig planbildskontroll med säker uppfångare

- Tydlig ledstång
- Säker uppfångare
- Planbild
- Kurvbild

En gul bana som innehåller enbart sträckor av den här typen kommer totalt sett att bli för svår. Den här typen av sträckor måste varieras med enklare moment.

Gul bana, kontrollerna och placering

tydlig kontrollpunkt och tydlig placering av kontrollskärmen

Dolda kontrollskärmar får inte förekomma på gul bana!

Gul bana – en sammanfattning

- Ett nytt vägvalsmoment tillkommer, bedömning av framkomlighet längs enkla vägval.
- Lätt kurvbildsorientering är ett nytt kartläsningsmoment. Kontrollen ska sitta på högsta delen av en höjd. En markant höjd kan också användas som ledstång på en kort sträcka.
- Nya moment är också gena mot säker uppfångare och grovorientera mot säker uppfångare.
- De nya momenten gör att en övergång till något svårare terräng kan göras.
- Planbilden ska dock fortfarande dominera.
- Framkomligheten ska vara bra. Undvik svårframkomliga områden som tät skog, brant och stenig mark, hyggen och liknande.
- Moment från Grön och Vit bana ska ingå även i Gul bana. Det ger omväxling och tvingar deltagaren att växla tempo och teknik.

Nu så tar vi fram kartan och lägger en GUL bana.

GUL

Banläggning

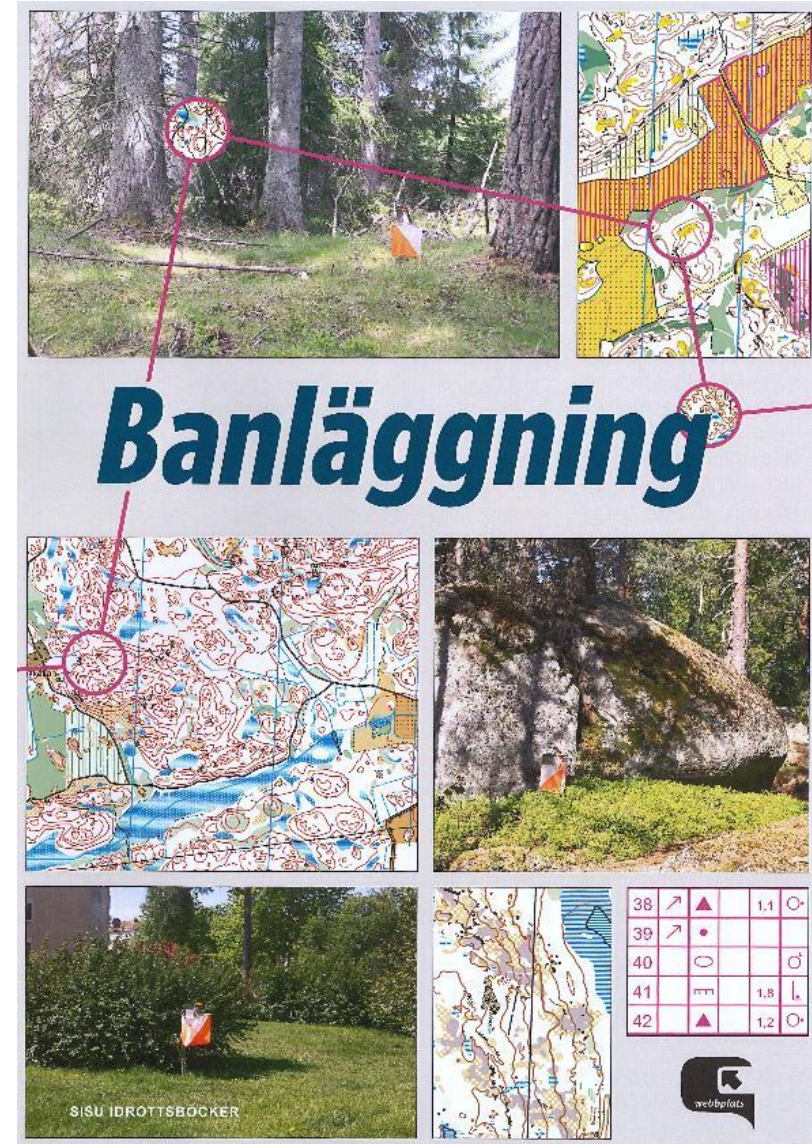
Orange (sid 108-119)

Vägvalsmoment

- V3. Bedömning av längd, framkomlighet och säkerhet – orientera med hjälp av hållpunkter

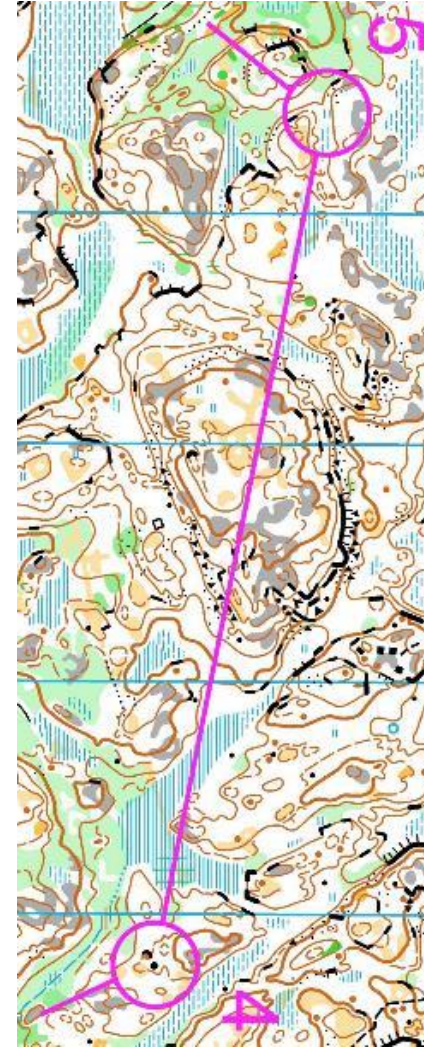
Kartläsningsmoment

- K11. Grovorientering över tydliga hållpunkter mot tydlig uppfångare
- K12. Kontrolltagning i tydlig kurvbild med tydlig uppfångare
- K13. Grovorientering i enkel kurvbild

Orange bana, V3 bedömning av längd, framkomlighet och säkerhet

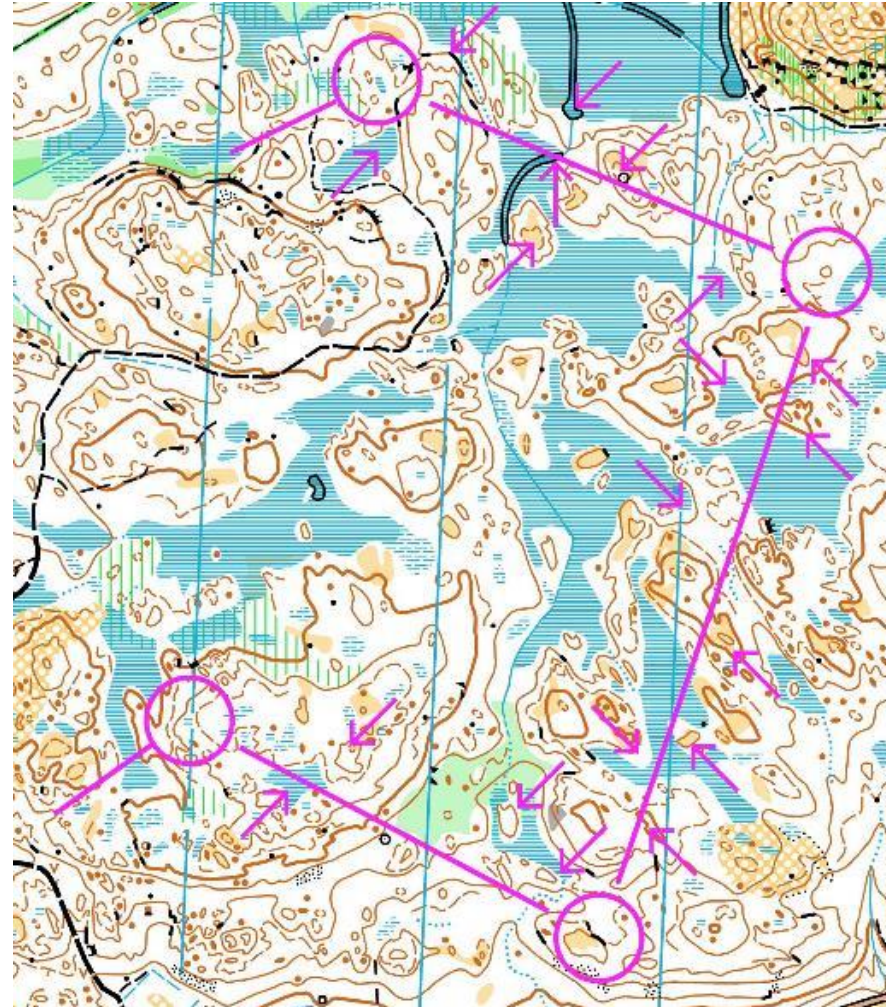
Hållpunktsvägval kräver grovorientering.
Deltagaren måste väga snabbhet mot säkerhet
vilket är ett viktigt steg i utvecklingen.

Orange bana, K11 grovorientering över tydliga hållpunkter mot tydlig uppfångare

- Andra typer av ledstänger
- Stråk
- Kontrolltagning
- Attackpunkt
- Tydlig uppfångare

Här består hållpunkterna främst av tydliga höjder och lite större sankmarker, se pilarna. Uppfångarna är tydliga men ligger ibland en bit bortanför kontrollen.

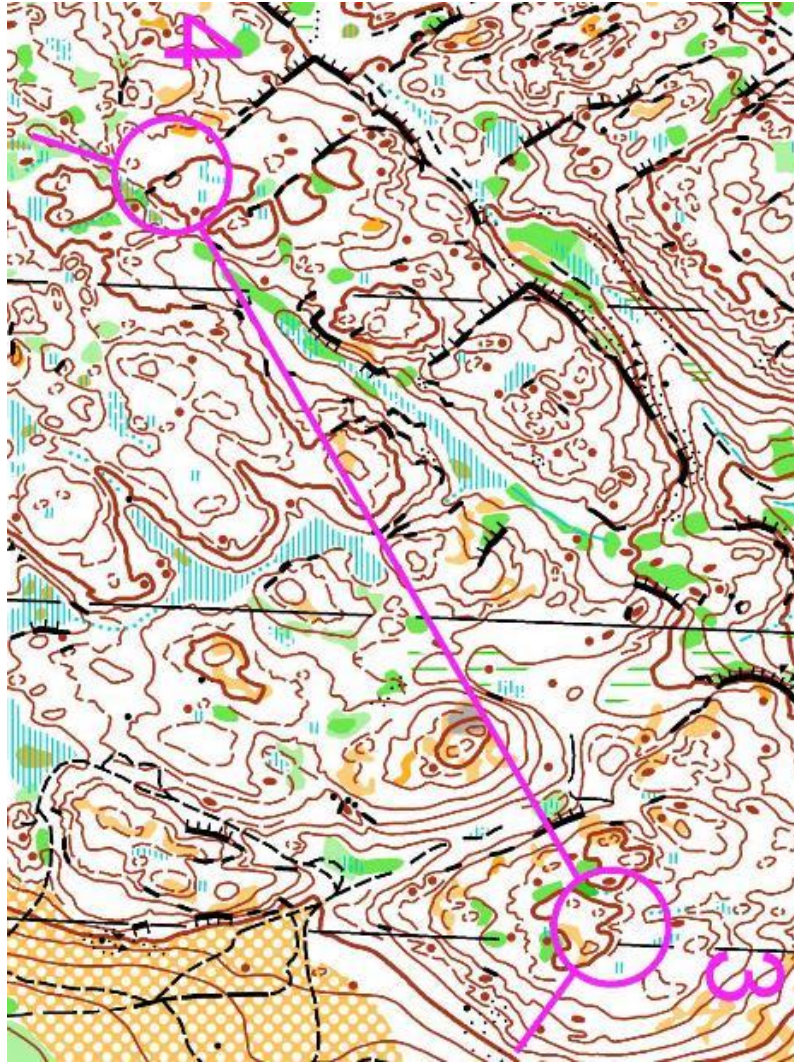
Orange bana, K12 kontrolltagning i tydlig kurvbild med tydlig uppfångare

Kurvbilden är tydlig och bakom kontrollerna finns en tydlig uppfångare.

Orange bana, K13 grovorientering i enkel kurvbild

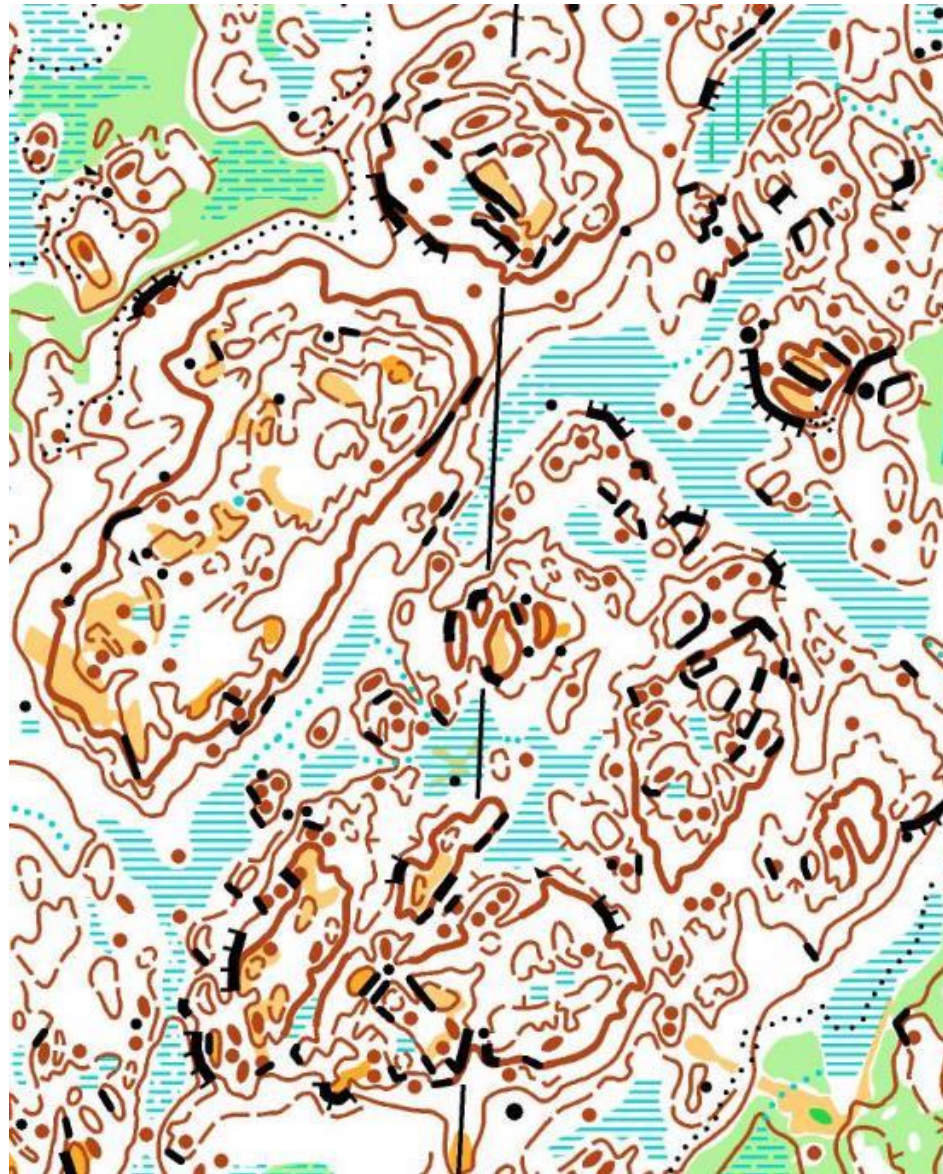

Kurvbilden är enkel och tydlig och hjälper deltagaren att styra rätt mot kontrollen.

Orange bana

På höjden i kartans vänstra del är det enklare att urskilja de svarta föremålen än i kartans östra del.

Den vänstra delen är alltså lämpligare för orange och röd bana än den högra delen.

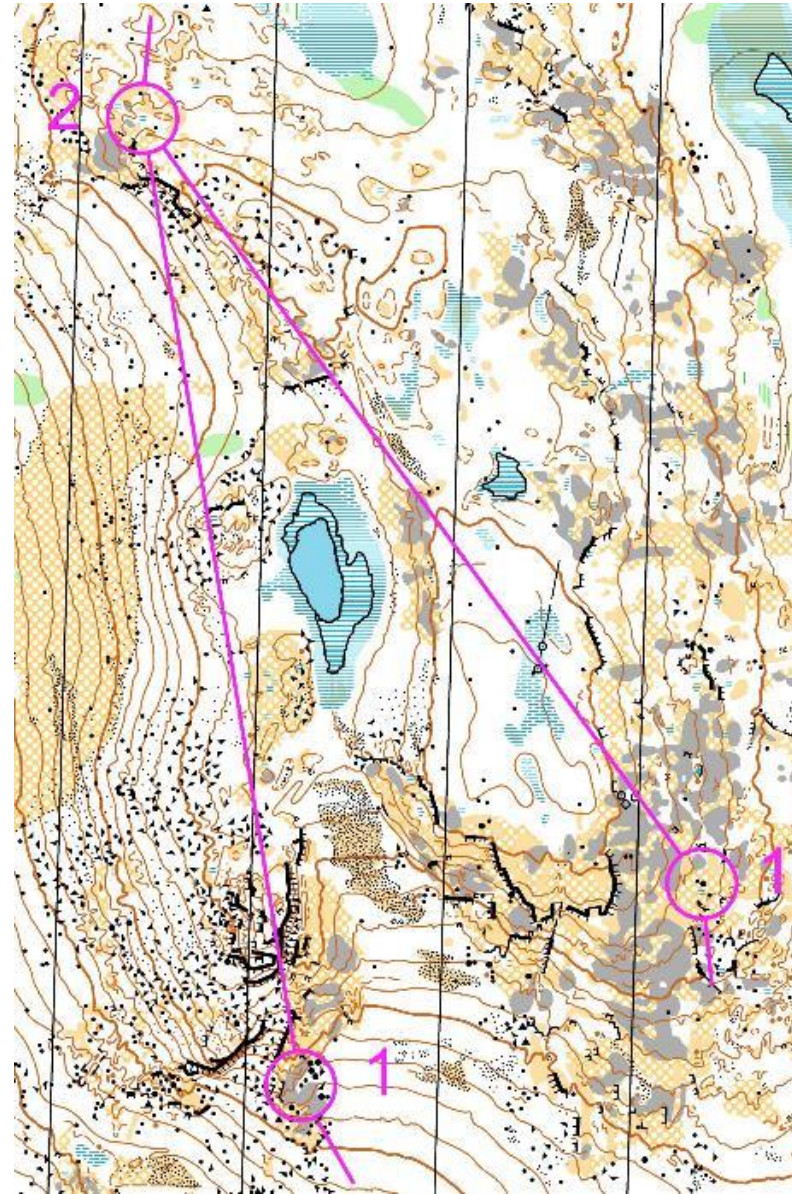

Orange bana

Vägval som kan bli starkt fysiskt påfrestande eller som kräver tolkning av en svår kartbild är olämpliga på orange bana.

Hållpunktsvägval bör dominera jämfört med ledstångsvägval. Hållpunkterna ska vara tydliga.

Den vänstra sträckan är olämplig på orange bana. Den högra är bättre.

Orange bana – en sammanfattning

- En bra orange bana innehåller en variation av samtliga tidigare moment, K1-13 och V1-3.
- Om alltför många av de svåraste momenten används finns en risk att för att banan totalt sett blir för svår-
- Kartbilden ska vara tydlig.
- Kontrollerna ska inte placeras i så detaljrika områden att det blir svårt att särskilja terrängföremålen.
- Välj kontrollpunkter som syns tydligt på kartan.
- Hållpunkterna ska vara uppfångande och ha en bredd tvärs över löpriktningen på minst 100 meter.
- Avståndet mellan hållpunkterna bör inte vara mer än 300 meter.
- Det ska finnas en säker inläsningsspunkt högst 200 meter före kontrollen.
- Variation, omväxling och tempoväxlingar är viktiga delar på orange och röd bana.
- Växla mellan olika terrängtyper om det är möjligt.
- Blanda vägvals- och kartläsningssträckor.
- Växla mellan lite lättare och lite svårare orientering. Variera sträcklängderna och lägg in riktningssändringar.

Nu så tar vi fram kartan och lägger en **ORANGE** bana.

Banläggning

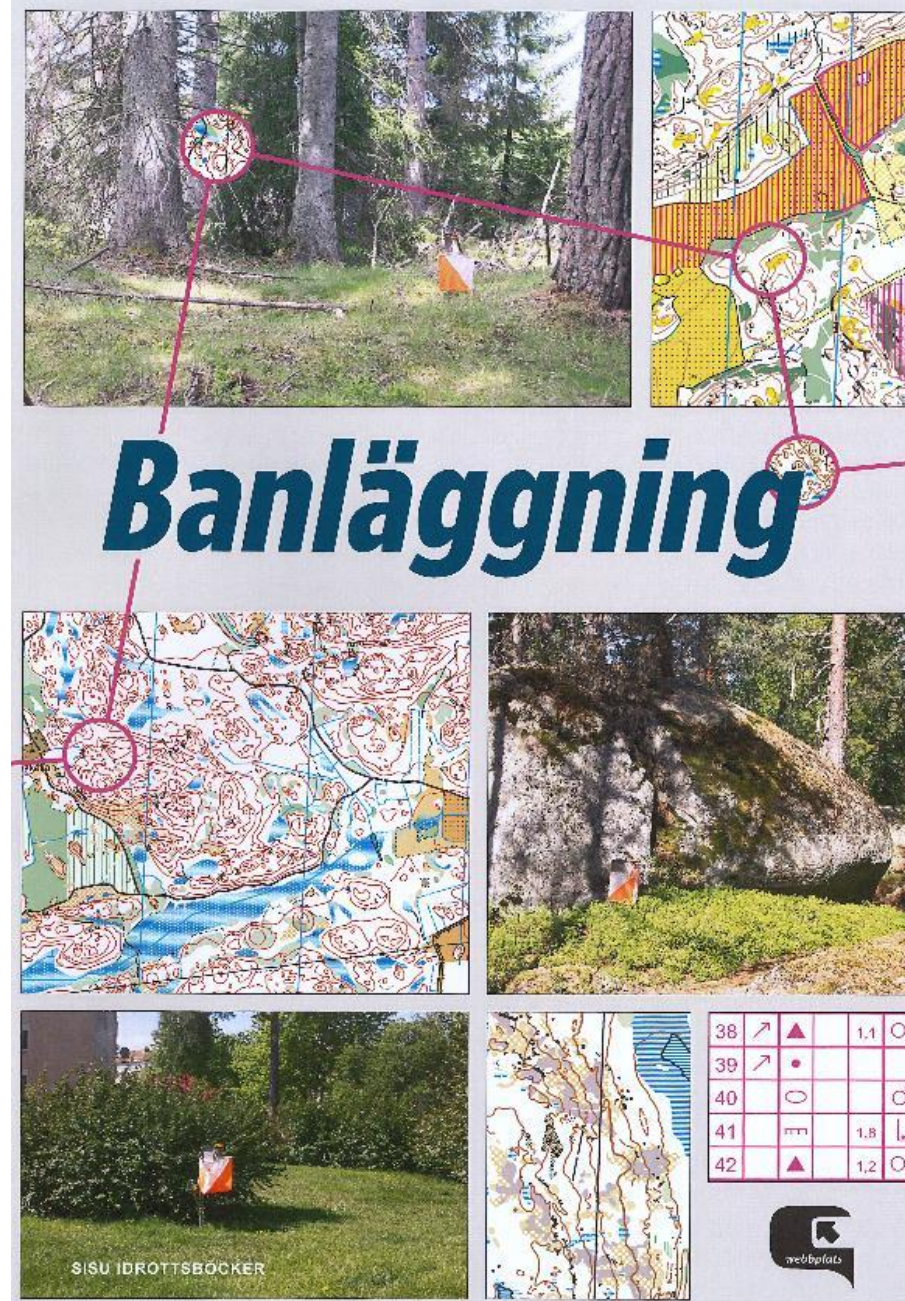
Violett bana (sid 120-124)

Vägvalsmoment

- V3. Bedömning av längd, framkomlighet och säkerhet – orientera med hjälp av hållpunkter (samma som för orange och röd bana)

Kartläsningsmoment

- K14. Kontrolltagning utan tydlig uppfångare
- K15. Kontrolltagning i detaljfattig terräng med uppfångare

Violett bana

Vägvalsmoment

- V3. Bedömning av längd, framkomlighet och säkerhet – orientera med hjälp av hållpunkter (samma som för orange och röd bana)

Kartläsningsmoment

- K14. Kontrolltagning utan tydlig uppfångare
- K15. Kontrolltagning i detaljfattig terräng med uppfångare

Violett bana, V3 bedömning av längd, framkomlighet och säkerhet

Hållpunktsvägval kräver grovorientering. Deltagaren måste väga snabbhet mot säkerhet vilket är ett viktigt steg i utvecklingen.

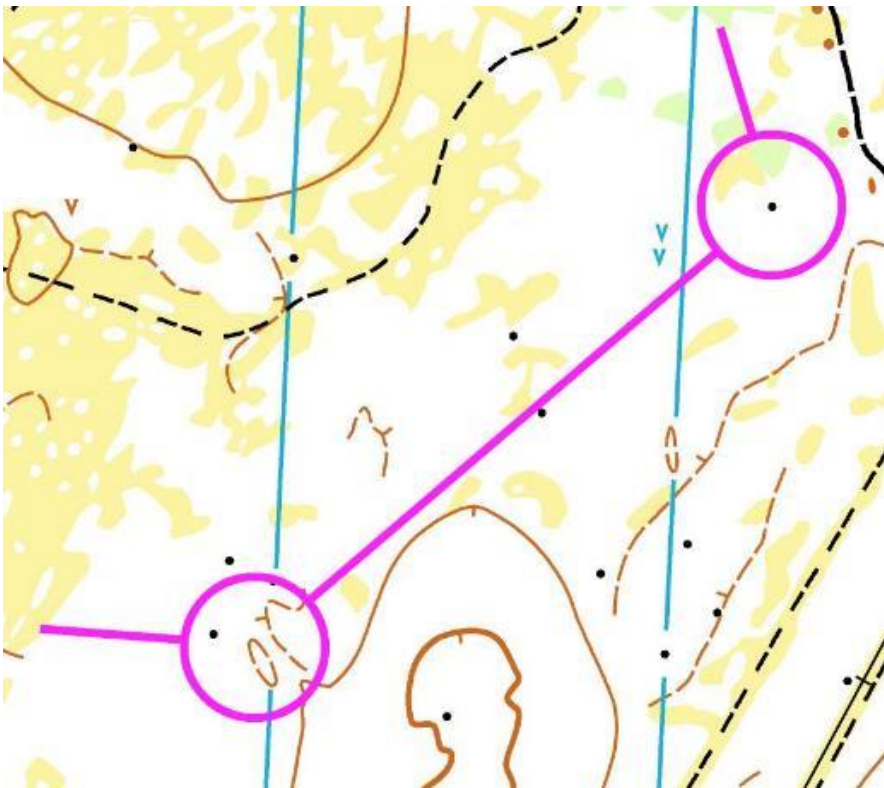

Violett bana, K14 kontrolltagning utan tydlig uppfångare

Deltagaren ska tvingas bedöma flera faktorer som påverkar ingången mot kontrollen, typ av sista inläsningspunkt och dess avstånd till kontrollen, sikt och naturliga ledstänger. Genom dessa valmöjligheter i slutfasen påverkas även planeringen av hela sträckan.

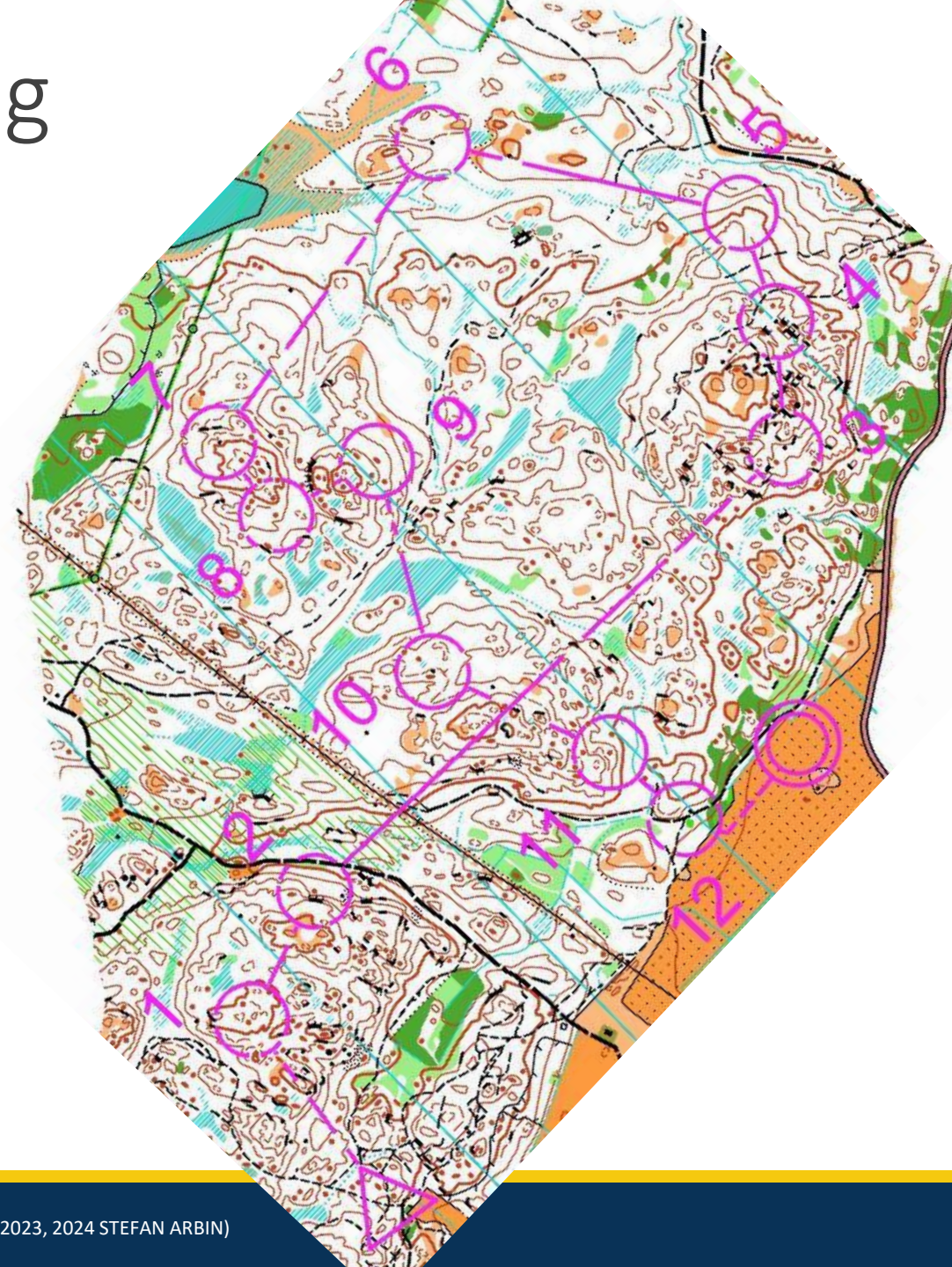
Violett bana, K15 kontrolltagning i detaljfattig terräng med uppfångare

Deltagaren ska tvingas noggrann kompassgång och avståndsbedömning. Tänk på att momentet inte får bli slumpartat. Därför ska avståndet från sista säkra stödpunkt inte överstiga 200 meter. Det ska finnas tydliga inläsningspunkter högst 100 meter bakom kontrollen.

Violett bana – en sammanfattning

- Violetta bana är det näst sista steget mot elitorientering för många deltagare.
- Violetta bana ställer ökade krav på att sträckplanera, att ta kontrollerna utan tydliga uppfångare och att använda rätt teknik vid kontrolltagningen.
- Kartläsningssträckor med stor detaljrikedom kan användas om sträckan eller avståndet från attackpunkten är högst 300 meter.
- Avståndet från sista säkra stödpunkt, attackpunkt, ska inte överstiga 200 meter.
- Kontrollföremålet ska ha en utbredning av minst 10-25 meter beroende på löpbarhet och sikt på sträckan. Är kontrollföremålet mindre ska det synas på motsvarande avstånd.
- Tydliga inläsningspunkter ska finnas högst 100 meter bakom kontrollen.

Nu så tar vi fram kartan och lägger en
VIOLETT bana.

Banläggning

Blå och svart bana (sid 125-147)

Vägvalsmoment

- V4. Svår vägvalsbedömning

Kartläsningsmoment

- K16. Grovorientering i svår kurvbild
- K17. Finorientering i detaljrik terräng

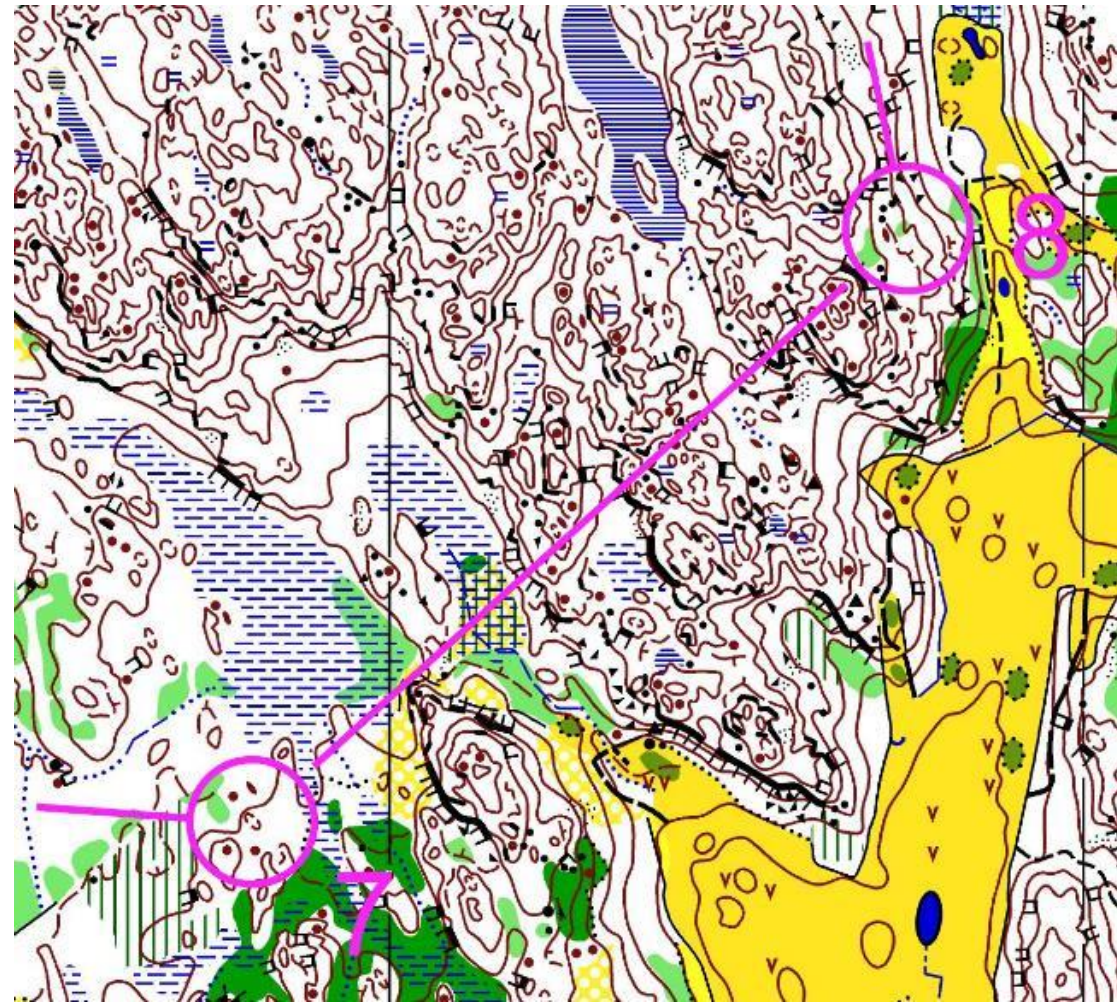
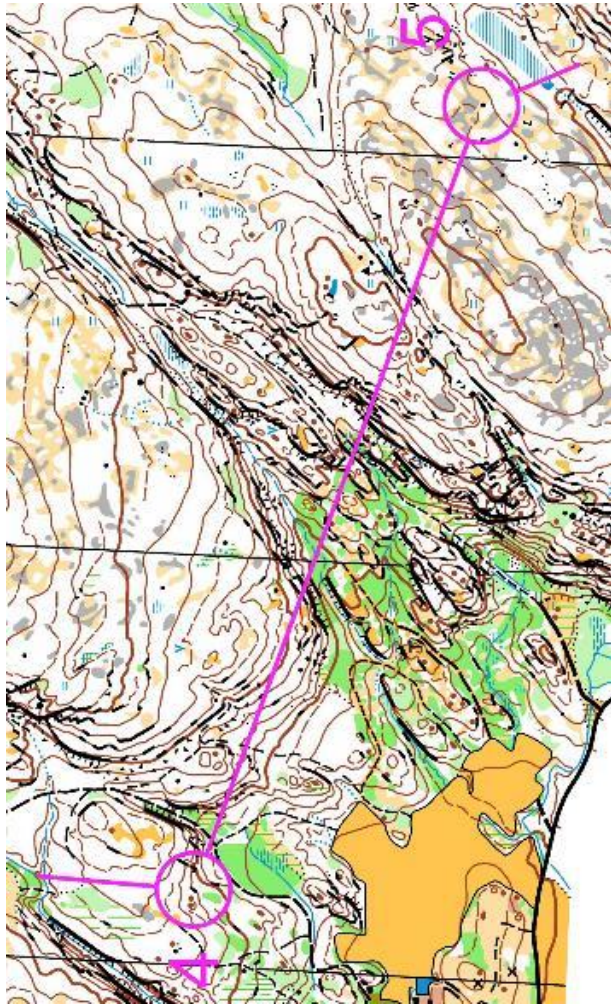
Banläggning

38	↗	▲	1,1	○
39	↗	●		
40		○		○
41		■	1,8	⊥
42		▲	1,2	○

SISU IDROTTSBÖCKER

webbplats

Blå och svart bana, V4 svår vägvalsbedömning

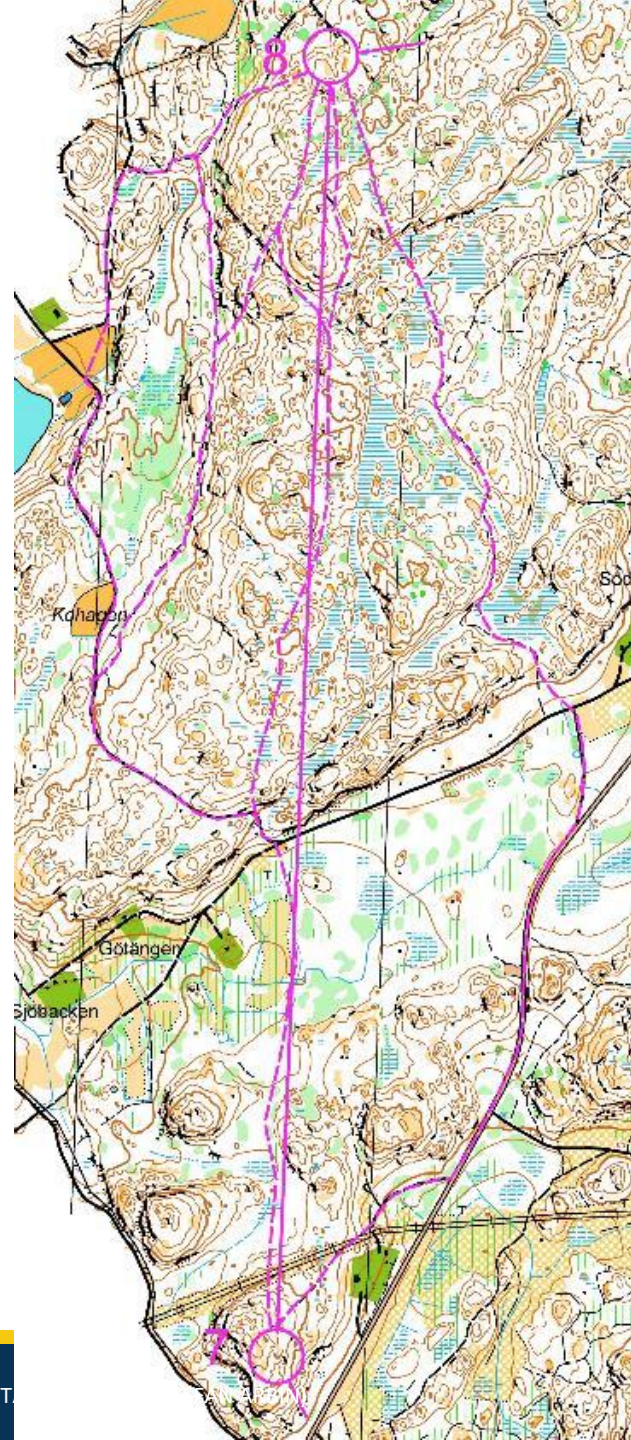

I terräng med skarpa raviner och sänkor kan man lägga korta sträckor "på tvären" med både vägval och kartläsning. Vänster karta är ett exempel på en vägvalssträcka för svart bana och sträckan på höger karta kan användas på både blå och svart bana.

Blå och svart bana, V4 svår vägvalsbedömning

Vägvalssträckor kan göras längre än kartläsningssträckor eftersom ledstänger och stora hållpunkter får finnas längs de stråk som man vill **styra** deltagarna i.

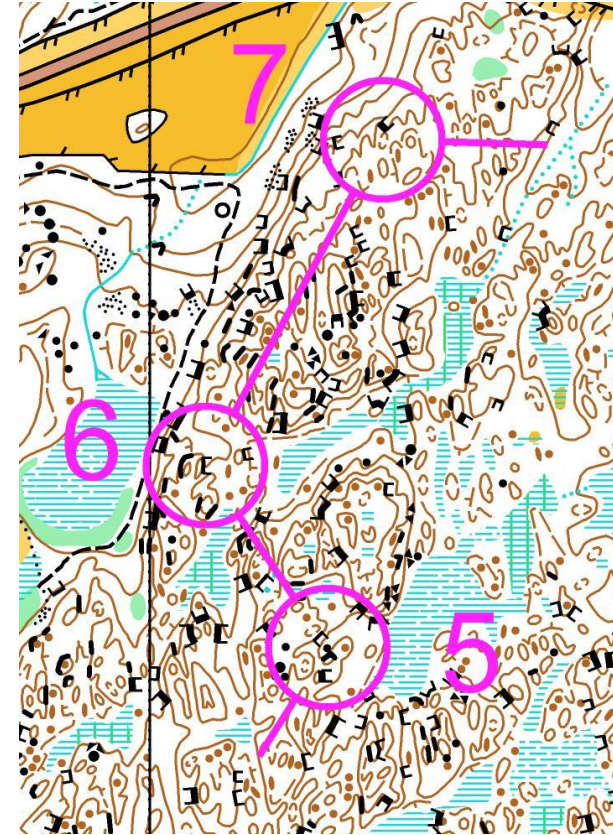
Ju längre vägvalssträckan blir desto svårare är det att behålla svår kartläsning längs alla löpvägar. Kringgående vägval och stora hållpunkter dyker upp och inbjuder till grovorientering som i exemplet till höger. Det behöver inte betyda att sträckan är dålig. Det viktiga är banans helhet som sträckan är en del av.

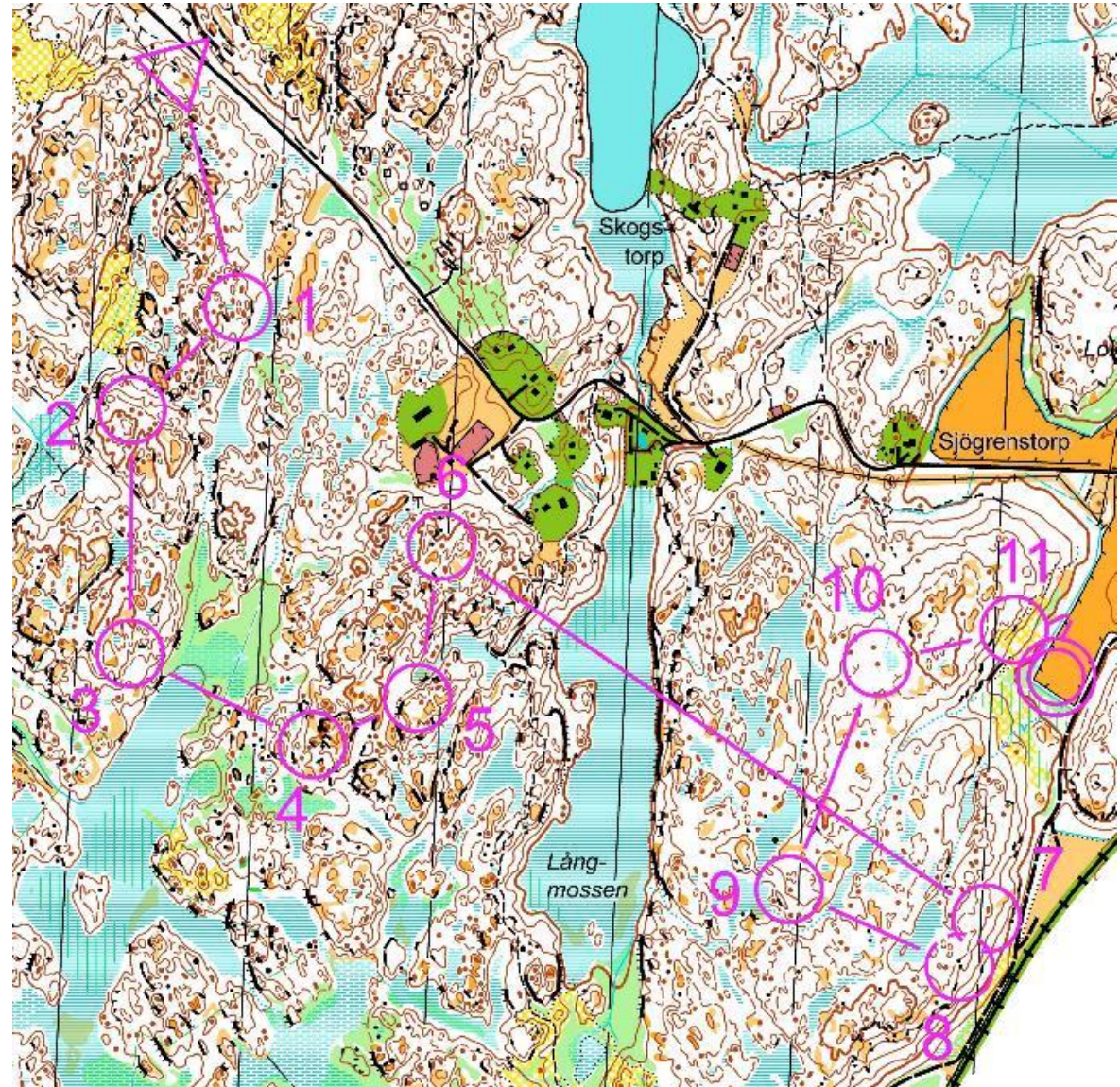
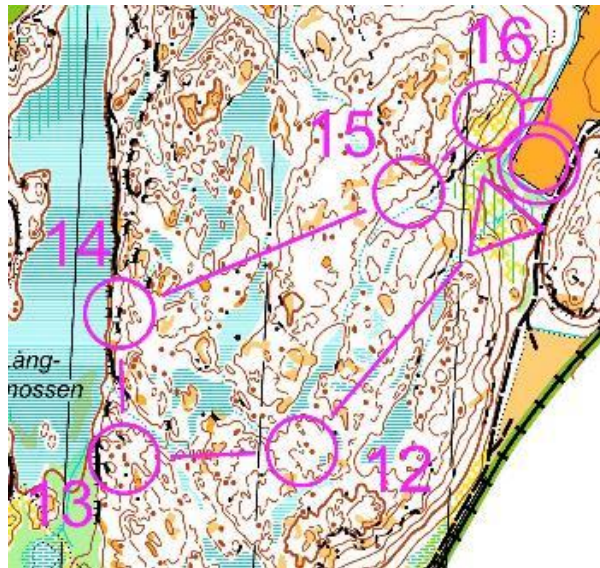
Blå och svart bana, V4 svår vägvalsbedömning

Även korta vägvalssträckor kan ge utslag och bli avgörande för resultatet.

Blå och svart bana, K16 grovorientering i svår kurvbild

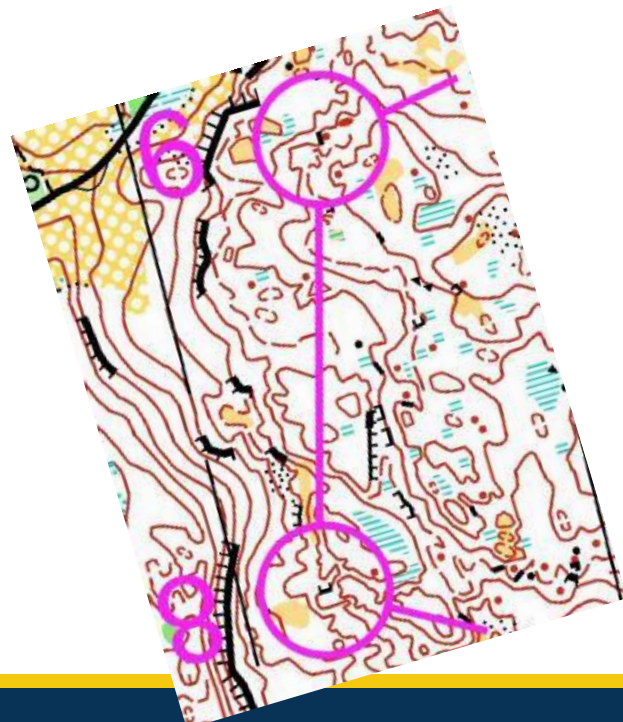
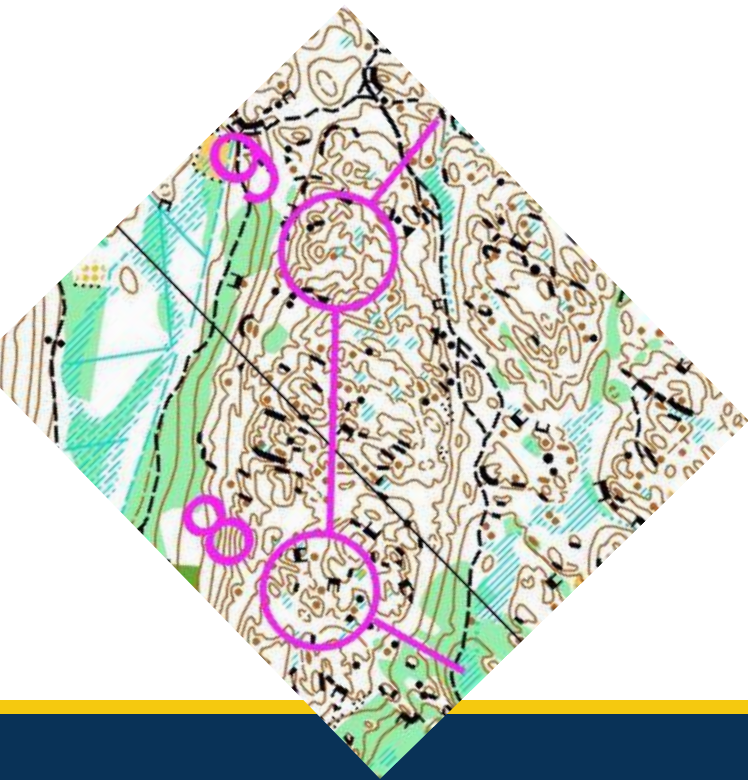
Finalbanan vid SM medel 2015, D 21.
Terrängstrukturerna gör att kurv bilden längs stora delar av banan blir svår. Terrängen växlar dessutom karaktär från den västra till den östra delen av området. Deltagaren tvingas till grov-orientering på sträckorna och finorientering i samband med kontrolltagningen.

Blå och svart bana, K17 finorientering i detaljrik terräng

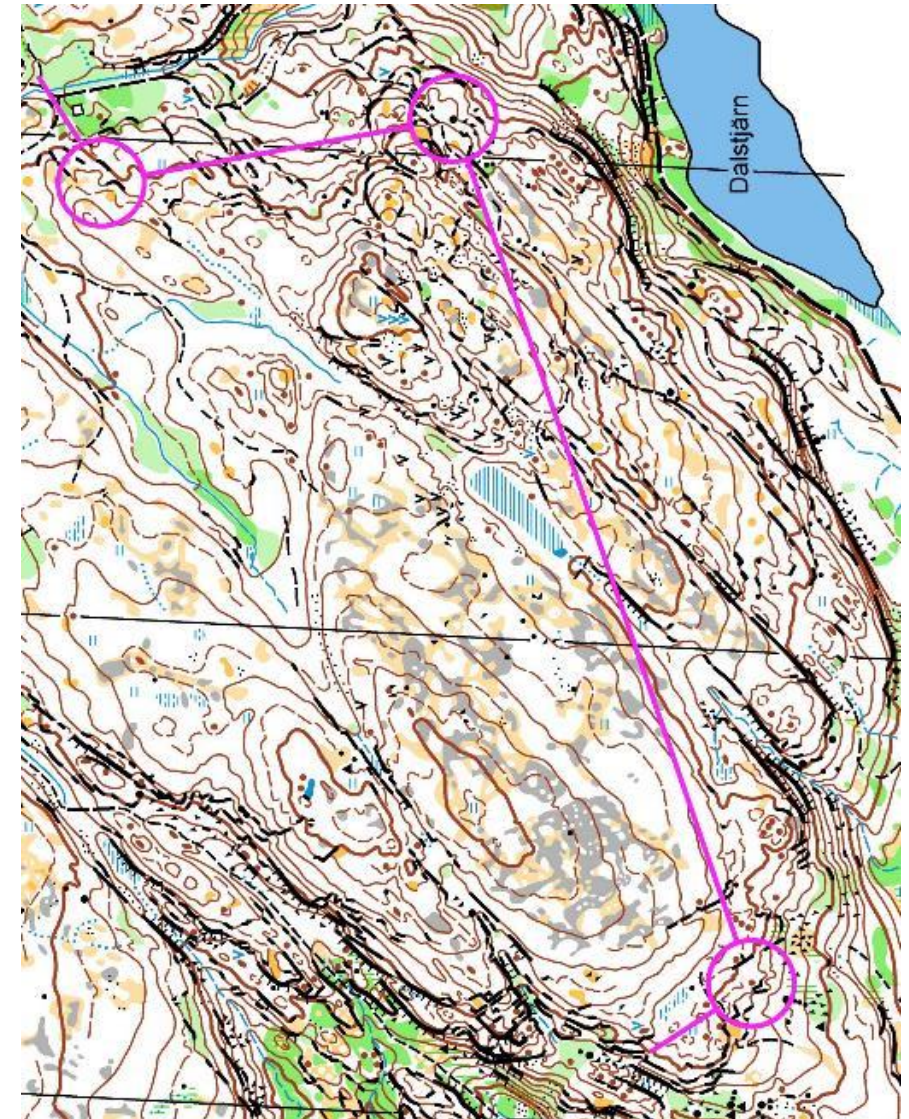
Finorientering i detaljrik terräng kräver noggrann kartläsning och anpassat tempo. Många små och likartade terrängdetaljer tvingar deltagaren att hela tiden hålla reda på sitt läge.

En finorienteringssträcka måste avslutas före tydliga hållpunkter för att tvinga till kartläsning ända fram till kontrollen.

Blå och svart bana – en sammanfattning

- På blå och svart bana deltar både elitorienterare och äldre orienterare med stor orienteringsvana.
- Svart bana kan innehålla alla typer av terräng och svårigheter.
- På blå bana ska svårforcerad terräng undvikas, exempelvis branter, blockterräng och tät vegetation.
- En långdistansbana ska innehålla flera vägvalssträckor och flera kartläsningssträckor för att undvika slumpmoment.
- Korta vägvalssträckor kan också ge stort utslag för resultatet.
- På blå bana med relativt kort banlängd är korta vägvalssträckor särskilt intressanta för att spara banlängd.
- Om det är möjligt ska svarta och blå banor dras genom olika terrängtyper.
- Omväxling och variation ska finnas på blå och svarta banor.
- Banor med ensidig orientering är inga bra banor.

Nu så tar vi fram kartan och lägger en
BLÅ och SVART bana.

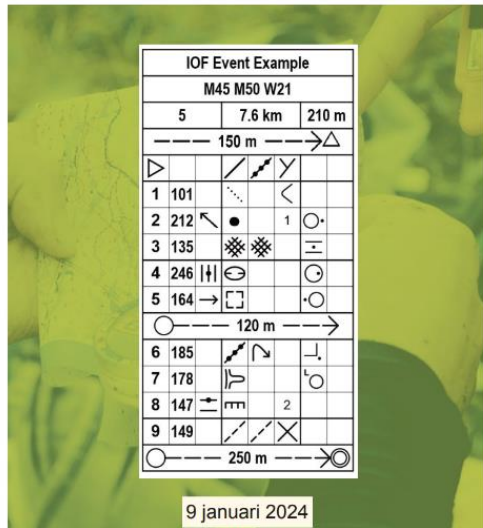

Kontrollbeskrivningar

Hur kontrollbeskrivningen fungerar

Syftet med kontrollbeskrivningen är att ge en bättre beskrivning av kontrollföremålet än vad kartan kan ge samt att indikera kontrollskärmens placering i förhållande till detta.

Därigenom hjälps den tävlande att bättre visualisera kontrollpunkten.

En bra kontrollpunkt hittas främst genom kartläsning.

Beskrivningar och kontrollsiffror hjälper till att hitta kontrollen men ska vara så korta och enkla som möjligt för att kunna hitta kontrollen

Anmärkning: Kontrollbeskrivning får inte användas för att förklara fel i kartan.

Exempel på kontrollbeskrivning

IOF Event Example			
M45 M50 W21			
5	7.6 km	210 m	
--- 150 m --->△			
1	101	↘	<
2	212	↖ ●	1 ○
3	135	⊗ ⊗	⊖
4	246	⊥ ⊥	⊙
5	164	→ □	○
○ --- 120 m --->			
6	185	↗ ↘	⊥
7	178	⊥	○
8	147	→ mm	2
9	149	↘	⊗
○ --- 250 m --->⊙			

Exempel på kontrollbeskrivning		
Klasser H45 H50 D21 (ej obligatorisk rad)		
H45	Längd 7.6 km	Stigning 210 m
Avstånd till startpunkten 150 m		
Start	Väg-stenmurskorsningen	
1	101	Surdraget, kröken
2	212	Nordvästra punkthöjden, 1 m, Ö sidan
3	135	Mellan grönområdena
4	246	Mellersta gropen, Ö delen
5	164	Östra ruinen, V sidan
Följ snitsel 120 m från kontrollen		
6	185	Stenmuren, raserad, SÖ hörnet
7	178	Åsen, NV foten
8	147	Övre branten, 2 m
9	149	Stigkorsning
Följ snitsel 250 m från sista kontrollen till mål		

3 Medel- och långdistans

I tabellerna nedan visas normal klassindelning vid medel- respektive långdistans (dagtävling). För vilka och hur många klasser som ska erbjudas vid tävling inom nivå 2 respektive 3, se TR 5.1 i regelverket.

ÅLDERSKLASSER							
Damer	Medel	Lång	Herrar	Medel	Lång	Nivå	Kartskala
Banlängder för ungdomsklasser (till och med 16 år)							
D10	Ca 2,0 km	Ca 2,5 km	H10	Ca 2,0 km	Ca 2,5 km	Vit	1:7 500/1:7 500
D12	Ca 2,5 km	Ca 3,0 km	H12	Ca 2,5 km	Ca 3,0 km	Gul	1:7 500/1:7 500
D14	Ca 3,0 km	Ca 4,0 km	H14	Ca 3,0 km	Ca 4,0 km	Orange	1:7 500/1:7 500
D18	Ca 3,5 km	Ca 5,0 km	H18	Ca 3,5 km	Ca 5,5 km	Violett	1:10 000/1:10 000
Rekommenderade segrartider för vuxenklasser, inkl. elitklasser (från och med 17 år)							
D18	25-30 min	50-55 min	H18	25-30 min	50-55 min	Svart	1:10 000/1:15 000
D18 Eilit	25 min	55-60 min	H18 Eilit	25 min	55-60 min	Svart	1:10 000/1:15 000
D20	25-30 min	55-60 min	H20	25-30 min	55-60 min	Svart	1:10 000/1:15 000
D20 Eilit	25 min	70-75 min	H20 Eilit	25 min	70-75 min	Svart	1:10 000/1:15 000
D21 Kort	...	50-55 min	H21 Kort	...	50-55 min	Svart	1:10 000/1:15 000
D21	30-35 min	65-70 min	H21	30-35 min	65-70 min	Svart	1:10 000/1:15 000
D21 Eilit	30-35 min	90-95 min	H21 Eilit	30-35 min	90-95 min	Svart	1:10 000/1:15 000
D35	30-35 min	60-65 min	H35	30-35 min	60-65 min	Svart	1:10 000/1:10 000
D40	25-30 min	60-65 min	H40	25-30 min	60-65 min	Svart	1:10 000/1:10 000
D45	25-30 min	50-55 min	H45	25-30 min	50-55 min	Svart	1:7 500/1:7 500
D50	25-30 min	50-55 min	H50	25-30 min	50-55 min	Svart	1:7 500/1:7 500
D55	25-30 min	45-50 min	H55	25-30 min	45-50 min	Svart	1:7 500/1:7 500
D60	25-30 min	45-50 min	H60	25-30 min	45-50 min	Svart	1:7 500/1:7 500
D65	25-30 min	40-45 min	H65	25-30 min	40-45 min	Svart	1:7 500/1:7 500
D70	25-30 min	40-45 min	H70	25-30 min	40-45 min	Sik	1:7 500/1:7 500
D75	25-30 min	40-45 min	H75	25-30 min	40-45 min	Sik	1:7 500/1:7 500
D80	25-30 min	40-45 min	H80	25-30 min	40-45 min	Sik	1:7 500/1:7 500
Banlängder för vuxenklasser							
D85	Ca 2,0 km	Ca 2,5 km	H85	Ca 2,0 km	Ca 2,5 km	Sik	1:7 500/1:7 500
D90	Ca 1,5 km	Ca 2,0 km	H90	Ca 1,5 km	Ca 2,0 km	Sik	1:7 500/1:7 500
D95	Ca 1,0 km	Ca 1,5 km	H95	Ca 1,0 km	Ca 1,5 km	Sik	1:7 500/1:7 500

Vad vill Du ha med från dagen!

Fick ni svar på Era frågor?

Check

---

3 nya saker jag lärde mig idag?

Vilka frågor (3 saker) fick jag besvarade/förtydligade?

Hur kan jag nyttja denna kunskap i mitt banläggningsarbete?

- HUR utvecklas och bli duktig banläggare
- ✓ lägga mycket olika banor...
  - ✓ deltag i banläggardiskussioner...
  - ✓ var bankontrollant...
  - ✓ läsa Orienteraren och annan litteratur...
  - ✓ nyttja Livelox... mfl
  - ✓ följ SVT-sändningar

Erfarenhet hemuppgift 2023

- Hur ligger TC (P) i förhållande till start och vägen till start...
- Omväxling..., sträcklängd, terräng, vinklar... 3-T (*Terräng, Teknik, Tempo*)
- Försök gör det enkelt...
- Stäm av nivå mot rekommendation (*tolkning*)...

Hemuppgift

Banläggningsprojekt, bestäm lämpligt tävlingsområde, mål, start och lägg 8 banor enligt nedan.

Lägg 6 banor i svårighetsgraderna, Grön, Vit, Gul, Orange, Violett, Blå/Svart.

Du väljer själv medel eller långdistans samtliga av banor ska vara samma distans (medel/lång).

Lägg 2 banor, Vit och Orange (OK med att ha annan start/mål)

Med annan distans än ovan, dvs. har du lagt 5 medel så lägg 2 långdistans eller tvärt om.

[Boken banläggning](#)

[SOFT, Disciplinernas särarter](#)

Banlängder efter SOFT rekommendationer, beräknad segrartid

[SOFT stöddokument, Klasser, svårighetsgrader, nivåer, banlängder.](#)

[SOFT statistik segrartider](#)

Banorna skall **innehålla definition** enl. Kontrollbeskrivning (SOFT 2024)

[Kontrollbeskrivning 2024](#)

Karta: utsänt karta "[Fåglehult](#)"

Fritt att använda: [ocad](#), [purple pen](#), [pdf](#) eller något annat format

Redovisning: sänd över projektet till "bankontrollant" enl. uppgjord indelning nedan.

Avsikten med bedömningen dels ökat lärande och om banan följer normen dvs. [niv](#)/ svårighetsgraden, rätt definitionen, allmän synpunkt...

- "**Kontrollanten**" sänder sen banläggningsprojekten vidare till mig med kommentarer senast 10 mars. Glöm ej även sända över kommentarer till den banläggaren ni bedömt.
- Ni kommer få personlig feedback från mig och sedan kör vi ett Teams möte på ca 1,5 h med summering erfarenheter [etc.](#) slutet på mars/början april. Där återkommer jag med några förslag på tider.

Kontaktuppgifter

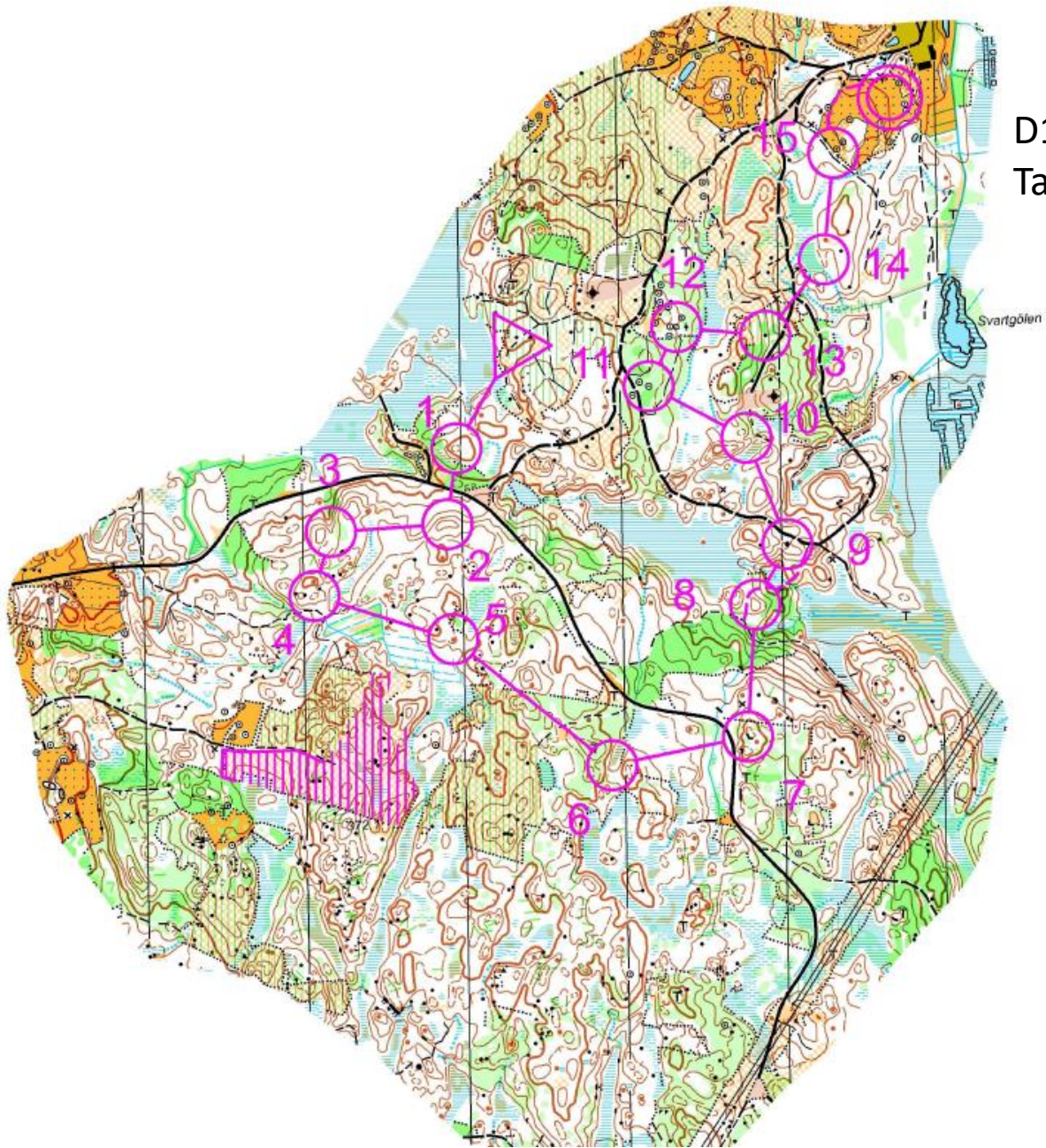

Stefan Arbin

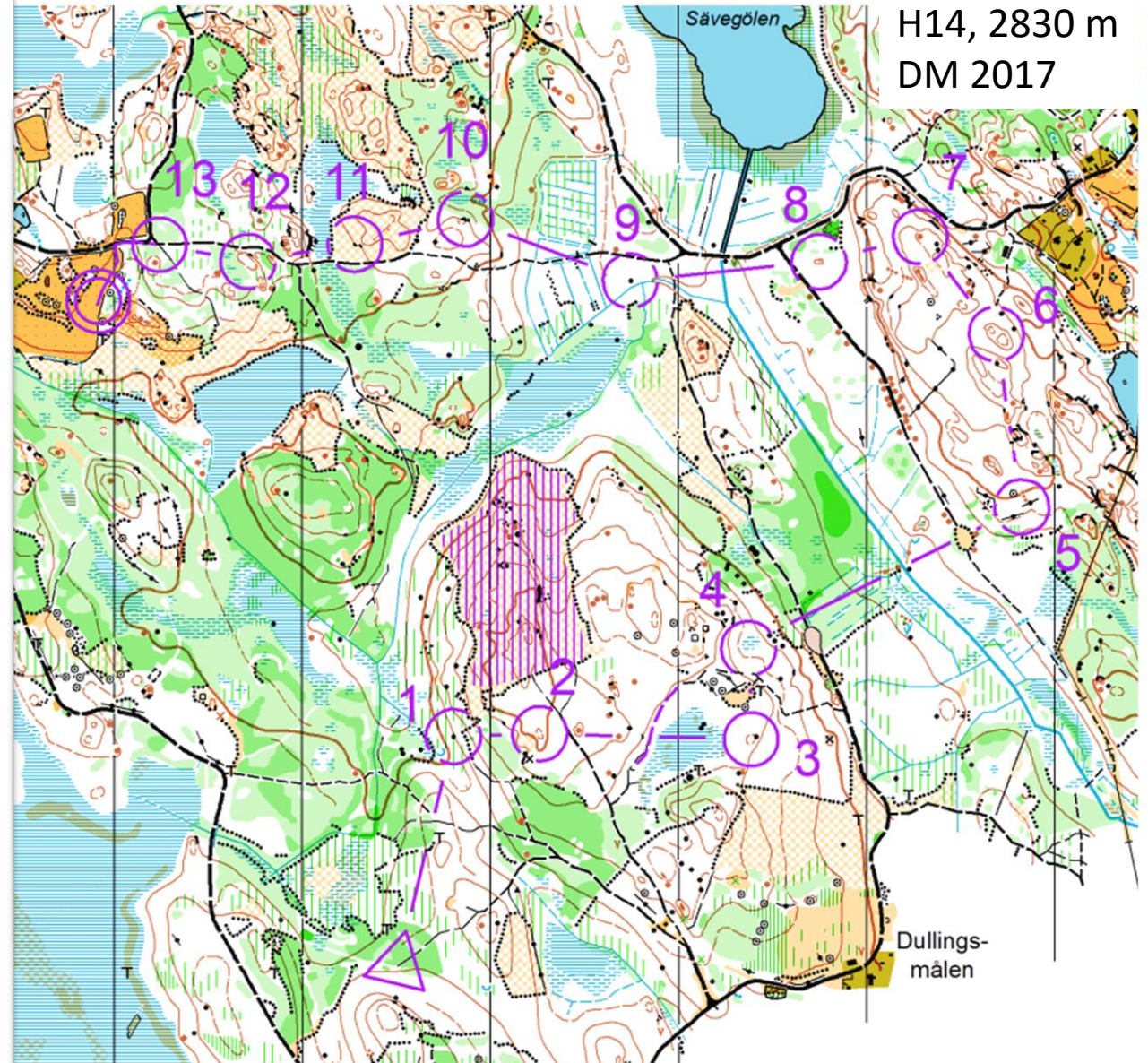
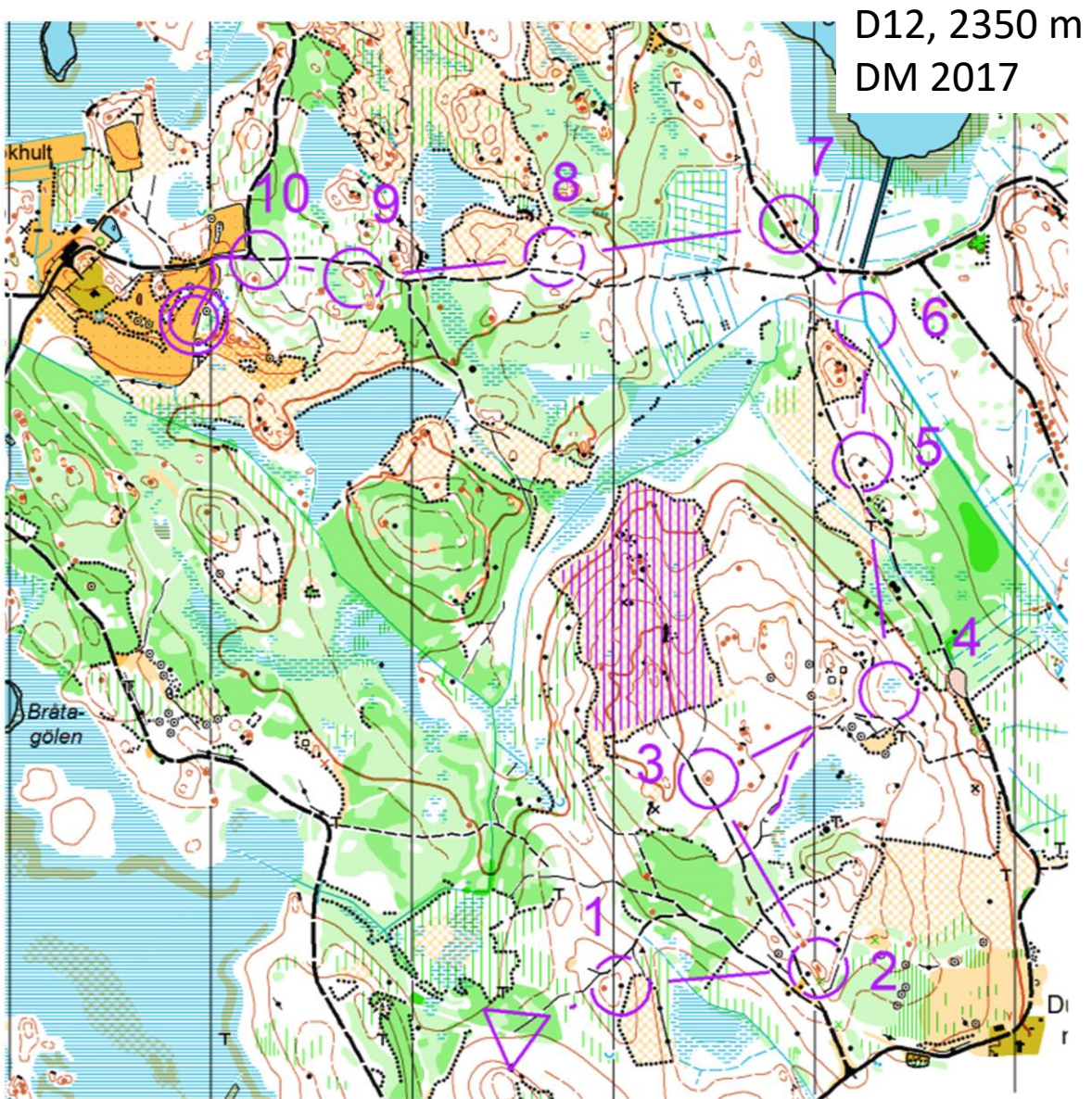
Mail: stefan.arbin@oriens.se

Mobil: 0733-399 720

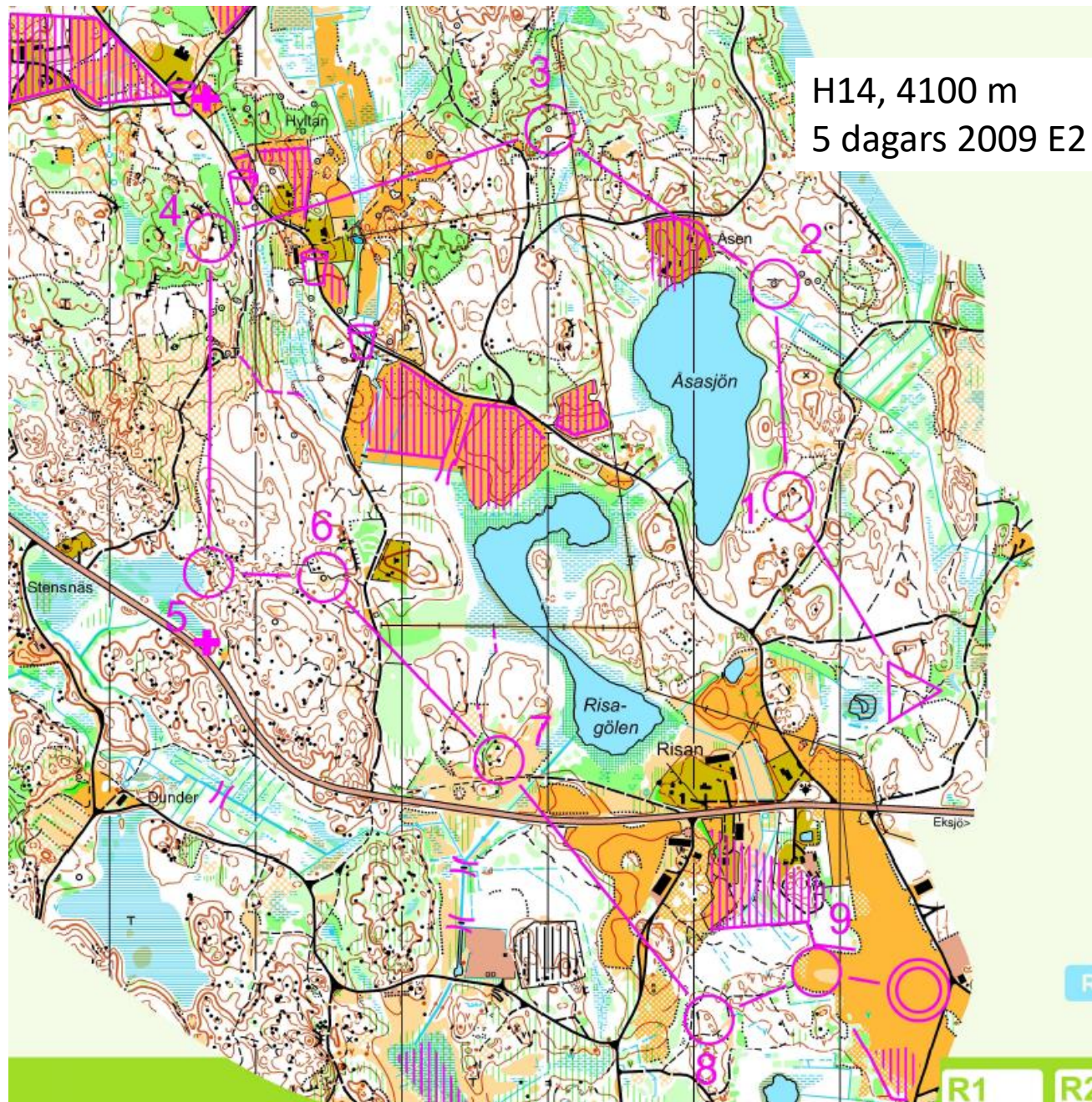
TACK FÖR IDAG!

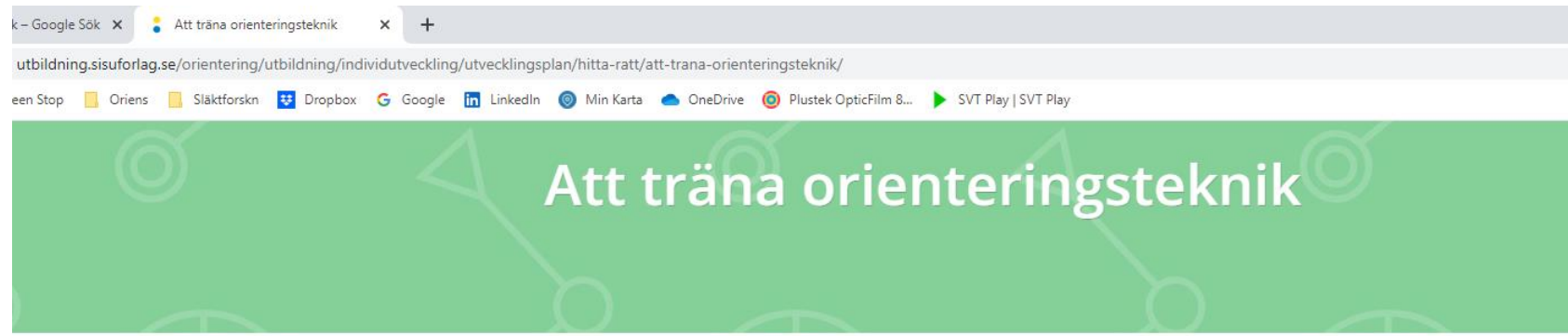
D14, 2770 m
Tapplarp 2017

H14, 4100 m
5 dagars 2009 E2

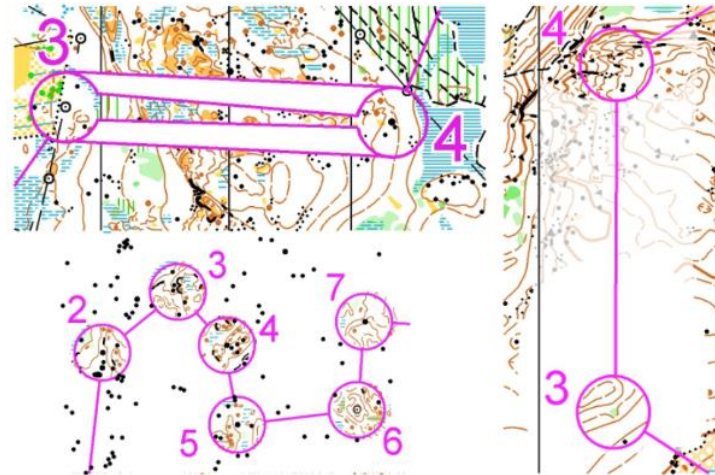

Välkommen till orienteringens utvecklingsplan → Hitta rätt → Att träna orienteringsteknik

Att träna orienteringsteknik

Böcker se utbildningsmaterial på Svenska Orienteringsförbundets Utvecklingsplan (länk) till sisuförlaget

Det finns mängder med sätt att träna för att utveckla din orienteringsteknik. Vi kommer i det här kapitlet inte gå igenom specifika övningar för att utveckla olika områden, utan fokusera på ett större perspektiv.

Något att tänka på vad gäller orienteringsteknisk träning är att det är viktigt att fortsätta utveckla alla delar av din orienteringsteknik, inte bara slipa på genomförandet, utan även fortsätta träna även på grunderna och

